

es sich konstatieren, dass der Kirchenchor zum hl. Thomas innerhalb der Stadtbefestigung lokalisiert wurde und ihren Verlauf nicht störte (Abb. 10). Man hat somit die Vorstellung vom vorspringenden, in die Befestigung komponierten Chor entkräftet.

Die archäologische Erforschung der Hotelbaustelle bot Informationen zu verschiedenen historischen Themen dar. Die Baugeschichte des Klosters ist eine der schrittweise bearbeiteten Problematiken.

ABBILDUNGEN

Abb. 1: Prag 1-Kleinseite, Klosterkomplex der Augustiner bei der Kirche des hl. Thomas, Ausschnitt aus der Orthofoto-Karte. Kirche d. hl. Thomas, Konventsgebäude, einstiger Wirtschaftsteil (M. Ďurica 2012).

Abb. 2: Prag 1-Kleinseite, Baustelle des Hotels The Augustine, archäologische Rettungsforschung der Regionalen Facharbeitsstätte des Nationalen Denkmalinstituts für die Hauptstadt Prag 2006/2012. Die grundlegende Struktur des zu erforschenden Areals – archäologische Bezeichnung der Flächen. A – Konventsgebäude Nr. Konskr. 28/III samt seinem Nordflügel; B+C+D4 – Brauereigebäude, unter Nr. 33/III; D1 – Brauerei ab 1765, vorher Große Grotte vom Wallensteingarten; E – Bürgerhaus Nr. 32/III; F – Bürgerhaus Nr. 29+30/III; G – Bürgerhaus Nr. 31/III; J+P – offene, zur Nr. 33/III angehörige Höfe; S – offener Hof zur Nr. 33+28/III (Entwurf M. Müller, Digitalisierung M. Ďurica 2007).

Abb. 3: Prag 1-Kleinseite, Augustinerkloster Nr. 28/III. Neu freigelegte Baurelikte (braun) in der heutigen Bebauung. Blaue Falllinien – Grabenabhäng. A – Ecke vom Anschluss des Mittelchors und der hl. Dorothea-Kapelle mit dem Fund eines monolithischen Teils des gekrüpfen Sockels, B – Osttrakt, sein Verlauf nord- und ostwärts außerhalb des Umrisses der Erforschung, C – Chornische im Kapitelsaal, D – Vorgängerbau der nördlichen Umfassungsmauer vom Konventsgebäude, E – nördliche Umfassungsmauer vom Paradieshof (Baufaufnahme von M. Müller, in den Gesamtplan übertragen und graphisch korrigiert von M. Ďurica. Unterlage – Kombination der Grundkarte 1:500, des Grundrisses in Outrata 1975, der Auswertung [Passports] und der Baupläne – M. Ďurica 2012).

Abb. 4: Prag 1-Kleinseite, Hof zwischen Nr. 28/III und 33/III. Südwestlicher Eckstrebe Pfeiler vom Osttrakt, Fläche J. Der Pfeiler war aus Pläner-Bruchstein gemauert, an den Kanten mit Sandstein armiert. Ansicht von Norden (Foto M. Müller 2007).

Abb. 5: Prag 1-Kleinseite, Hof zwischen Nr. 28/III und 33/III. Nordöstliche Seite des südwestlichen Eckstrebe Pfeilers vom Osttrakt, Ausschnitt des archäologischen Profils Nr. 123. Die Schicht 1102 ist das begehbare Gelände wohl aus der Frührenaissance (Baufaufnahme und Zeichnung M. Müller).

Abb. 6: Prag 1-Kleinseite, Hof zwischen Nr. 28/III und 33/III. An einem der Eckstrebe Pfeilersteine (K7) deutliche Spuren, die sich als Spuren nach dem Messerschleifen deuten können (Foto M. Müller 2007).

Abb. 7: Vergleich der Höhenverhältnisse im südlichen Teil des Osttraktes und seiner Umgebung, generalisierter Schnitt. Legende: a – die wahrscheinliche Entfernung der Grabenwestwand und die Oberfläche in seiner Bauzeit, b – Geländehöhe in der Bauzeit der Chornische im Kapitelsaal, c – Geländehöhe in der Bauzeit vom Osttrakt, d – heutige Geländehöhe (nach 2006), e – Osttrakt, südliches Quermauerwerk, f – Ziegelgurtband mit der erniedrigten Mauerkrone, die ursprüngliche nicht erhalten, g – Deckenkonstruktion 0,7 m (konsultiert mit M. Kovář), für ihre Höhenlinie b erhielten sich keine Belege und sie ist ganz hypothetisch, h – östliche Umfassungsmauer vom Kapitelsaal, i – starke homogene kompakte Schicht des gelben Ziegeltons – Grundwasserschutz (dem Entwurf der Autorin gemäß von M. Müller dargestellt, Digitalisierung M. Ďurica 2012).

Abb. 8: Prag 1-Kleinseite, Augustinerkloster Nr. 28/III. Situierung der neu festgestellten Chornische (braun, Nordteil unter der Barockkapelle, deshalb die Breite rekonstruiert) an die Achse (rote Linie) eines Raumes aus dem Raum vom Kapitelsaal an der Nordseite und der benachbarten Sakristei an der Südseite (rosafarbig) – wohl der Zustand vom Hochmittelalter (Baufaufnahme M. Müller, korrigiert von M. Ďurica nach Entwurf der Autorin 2012).

Abb. 9: Prag 1-Kleinseite, Augustinerkloster Nr. 28/III. Kapitelsaal (rosafarbig), in seiner Achse die Chornische in der Hochbarockgestalt – heutiger Zustand (M. Ďurica nach Entwurf der Autorin 2012).

Abb. 10: Prag 1-Kleinseite, Augustinerkloster Nr. 28/III. Östlicher Teil vom Konventsgebäude (grau) und der freigelegte Osttrakt und die Chornische (braun), die nach dem Stadtmauerabbaubau erbaut wurden. Die Stadtmauer wurde an mehreren isolierten Stellen festgestellt (orangefarbig), ihre rekonstruierte Linie (hellgelb) ist in zwei Geraden idealisiert. Östlich von der Mauer die Grabenkant und der -abhäng mit den Ummauerungsabschnitten (Baufaufnahme M. Müller, korrigiert von M. Ďurica nach Entwurf der Autorin 2012).

Abb. 11: Prag 1-Kleinseite, Augustinerkloster Nr. 208/III. Der heutige Pfeiler an der Paradieshofseite steht auf dem gotischen armierten Pfeiler und behält seinen Grundriss bei (Foto M. Müller 2007).

(Übersetzung J. Noll)

POZNÁMKY KE STAVEBNÍMU VÝVOJI SEVERNÍHO TRAKTU JÁDRA HRADU BUCHLOVA

RADIM VRLA

ÚVOD

Hrad Buchlov je stavbou s dvojí tváří. K jihu, k Dolnomoravskému úvalu se obrací monumentální, přísnou hmotou, utvářenou vysokými atikovými nástavbami, zářící bělobou omítek. K severu, do hlubokých hvozdu Chřibů, však hledí jakoby zachmuřenou, kamennou fasádou. Právě tato, „odvrácená tvář“ hradu nám však umožňuje nahlédnout hlouběji do jeho neuvěřitelně dramatických, stavebních dějin (obr. 1).

Poměrně rozsáhlý areál hradu Buchlova, korunující dominantní skalnaté návrší v jihovýchodní partii Chřibů, sestává ze tří částí, umístěných v různých výškových úrovních. První dvě, jsou předhradími s hospodářskými a provozními objekty, kterým dominuje nejvýše situovaná část třetí – hradní jádro. To tvoří mohutný blok budov, semknutých kolem intimního nádvoří (obr. 2). Zmíněné hradní jádro má nepravdivelný, mírně protáhlý půdorys o rozměrech přibližně 40 × 35 m. Na koncích delší osy (probíhající ve směru východ-západ) jsou situovány mohutné hranolové věže, které na jižní straně spojuje půdorysně přímý trakt s vysokým, příčným křídlem na jihovýchodní straně. To obsahuje v přízemí průjezd s pozdně románskými portály a ve 2. patře rozsáhlé pozůstatky výstavné, raně gotické kaple. Přímý, jižní trakt v sobě ukrývá hmotu dalšího pozdně románského objektu (paláce?) a k jeho jižní fasádě přiléhá subtilní hodinová věž, v jejímž přízemí se nachází vstup do nádvoří jádra. Na severní straně jsou obě zmíněné věže propojeny dalším traktem, který má v půdoryse polygonálně zalamovaný průběh. Zatímco západní věž tvoří dodnes dominantu této části jádra hradu, věž východní postupně výškově splynula se zmíněným severním traktem. Dominantou východní části jádra se pak stala nástavba nad zmíněným příčným křídlem s raně gotickou kaplí.

U zrodu této studie stály drobnější operativní průzkumy půdních prostor a vnější fasády zmíněného severního traktu hradního jádra (srov. obr. 2), jejichž překvapivé výsledky nastolily řadu poměrně zásadních otázek. Tyto otázky se týkaly především platnosti doposud publikovaných teorií o stavebním vývoji této části hradu. Z těchto důvodů byl průzkum dále rozšířen i na ostatní konstrukce a prostory traktu a jeho konečné výsledky jsou zde předkládány. Severní část jádra hradu nebyla, samozřejmě, zkoumána bez souvislosti s problematikou stavebního vývoje části jižní; celkový pohled na postupnou výstavbu hradního jádra bude snad publikován později (podmínkou zde ovšem je publikace výsledků starších, detailních průzkumů raně gotické kaple, které jsou pro solidní zhodnocení stavebního vývoje té-

Obr. 1: Hrad Buchlov, celkový pohled od východu; vysoký blok budov v pravé části areálu tvoří hradní jádro. V levé části jádra, s fasádami, pokrytými z velké části omítkami, ční kaplová věž, která vznikla v 16. století, nástavbou raněgotického objektu s bránou a výstavnou kaplí v patře. Napravo, krytý nízkou stříškou, navazuje severní trakt s pozůstatky východní, pozdněrománské věže (srov. obr. 3/A), napravo pak vidíme východní průčelí severního traktu s arkýřem a sousední záchodovým rizalitem, odstraněným v 50. letech 20. století (srov. obr. 36). (Fotografie ze závěru 19. století, fotoarchív NPÚ ÚOP v Brně). Pokud není uvedeno jinak, kresby i foto Radim Vrla, 2012.

to části hradu zcela zásadní). Vzhledem k omezenému rozsahu předkládané studie je text redukován (např. je vypuštěn popis mladších, komunikačních traktů) a pozornost je zde věnována především stavebním aktivitám v období 13. – 16. století.

POPIS

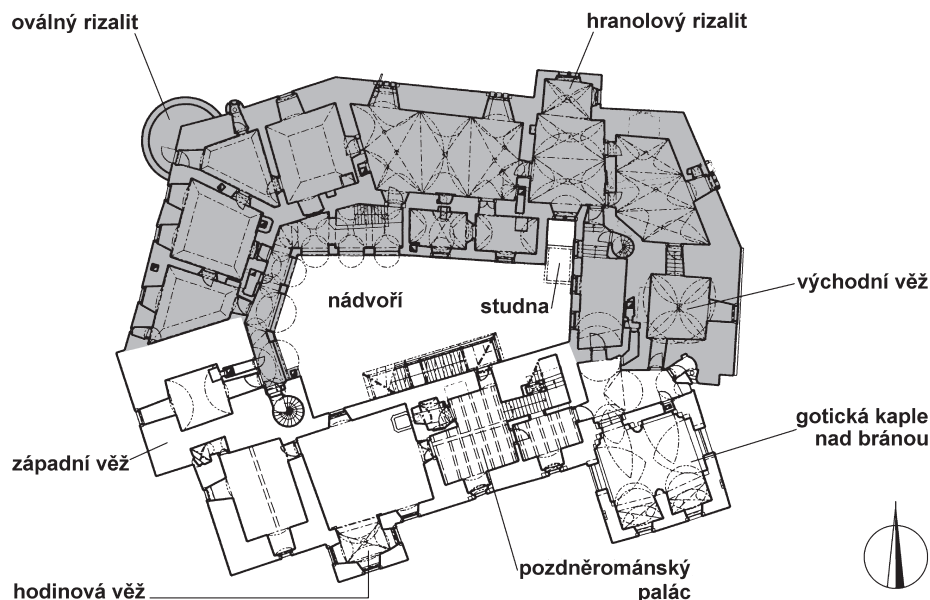
EXTERIÉR (OBR. 3)

Vnější fasáda sledovaného traktu je v současné době zbavena převážné části povrchových úprav. Většinou zde můžeme spatřit obnažené, kamenné, lomové zdivo se vtroušenými cihlami. Exteriérové omítky jsou zde dochovány pouze v malých plochách.

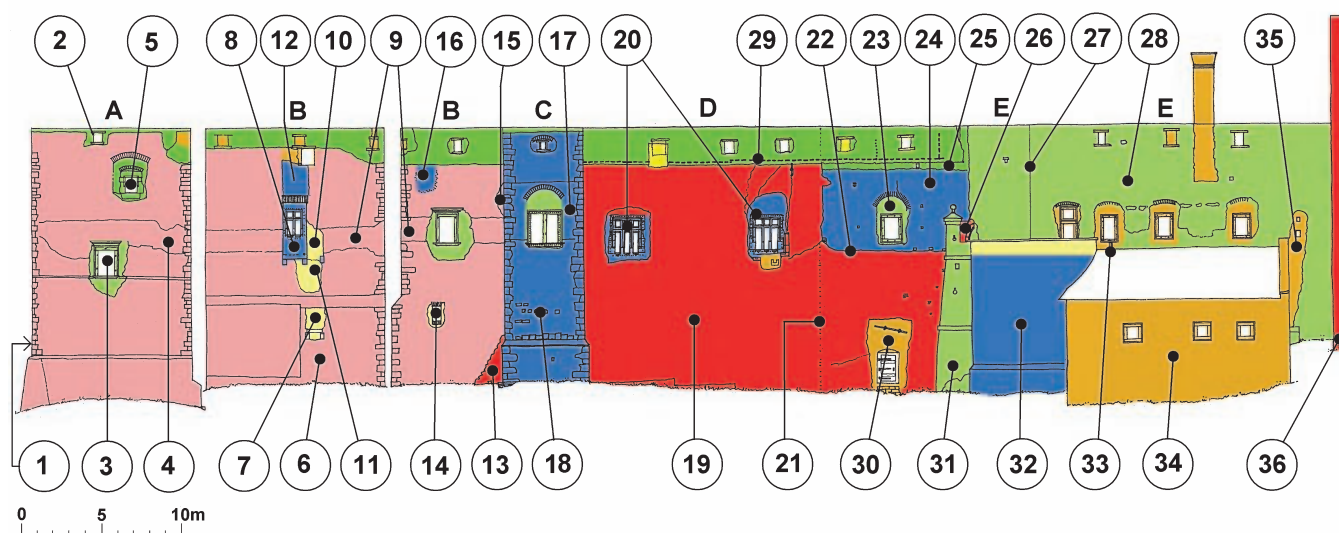
Kvůli jednodušší orientaci je plocha fasád rozdělena na části A – E (obr. 3).

A: Jedná se o čelo bývalé východní věže (obr. 5). Fasáda mírně předstupuje před průčelí traktu, nároží útvaru (mimo sokl) jsou armována v kameni sekanými kvádry, mezi kterými se řídce vyskytují i druhotně použité architektonické detaily (v jihovýchodním nároží je např. patrna dvojice druhotně použitých sekaných bloků, náležejících zřejmě dělicím prvkům rozměrnějšího okna) (obr. 3/1, obr. 4). Výjimku představuje horní partie pravého nároží a subtilní, více cihel obsahující partie koruny zdiva, jejíž součástí je i čistě cihelná obez-

dávka drobného půdního okénka (obr. 3/2). Ve spodní části se nachází zmíněný, rozšířený sokl, který je v levé části vyvinut v oblý, kónický piliř, pravé nároží této partie je zesíleno dalším, níže situovaným soklem s pultovou stříškou, situovaným na severní stěně popisovaného útvaru. Na rozšířený sokl, korunovaný nahore pultově zešíkmenou římsou, nasedá horní část zdiva s armovanými nárožími; tato část zdiva je v úrovni bankálu okna v patře opět ukončena zešíkmenou horizontální linií ústupku v šířce zdiva. Z krátkého úseku severního průčelí věže je patrné, že popsané části zdiva spolu souvisejí a jsou (alespoň jejich viditelné části) dílem jedné stavební etapy. Zmíněné okno v patře (obr. 3/3) má obdélný tvar a je vybaveno v kameni sekaným ostěním; překlad a stojky mají jednoduchý, hranolový průřez, lemovaný po vnější hraně subtilní lištou; ostění je dále doplněno profilovanou nadokenní a bankálovou římsou. Partie zdiva pod oknem je zřejmě nově vyzděna, po bocích stojek je patrné cihelné zdivo, pokryté hrubou omítkou. Kolem horní části okna a nad ním se nachází ze spodní strany nepravidelně ohraničený pás omítkové vrstvy, kryjící povrch kamenného zdiva v celé šířce partie A; z horní strany je tento pás ohraničen pravidelnější, horizontální linií (obr. 3/4). Výše, napravo od osy průčelí, je situováno drobné, obdélné okénko 2. patra věže (obr. 3/5). Je rovněž vybaveno v kameni sekaným ostěním s drobným okosením vnější hrany, které se v trnožích pravouhle zalamuje k výřezu otvoru. Ostění je situováno v poměrně ostře ohraničené partii cihelného zdiva, ve které je patrný segmentový pás nad překladem ostění a další, výše situovaný pás, završující celou tuto partii. Další, již zmíněný otvor je prolomen v horní části

Obr. 2: Hrad Buchlov, orientační půdorys patra hradního jádra s vyznačením polohy severního traktu (šedá plocha) a dalších částí hradu, zmíněných v textu. Jako podkladu využito aktuálního doměření, poskytnutého autorovi správou hradu.

Obr. 3: Hrad Buchlov, rozvinutý pohled na vnější fasády severního traktu s vyznačením jednotlivých partií (A-E) a popisem v textu zmiňovaných detailů; legenda barevného označení předpokládaného stáří zdív – viz obr. 17.

průčelí – jedná se o drobný, obdélný výřez s cihelnými špaletami a s překladem a bankálem, tvořenými trámkami (obr. 3/2).

B: Tato partie průčelí, ležící mezi východní věží a rizalitem obdélného půdorysu (C), je rovněž tvořena převážně lomovým zdivem; pokud je možno posoudit, severní stěna věže (část A) je od přilehlého zdiva oddělena po celé výšce svislou spárou. Soklová partie východní části úseku B je rovněž rozšířena (koruna soklu leží výše, než u části A), pravou část soklu pak tvoří dále předstupující zdivo, jehož půdorysnou linii ctí i nízká partie zdiva v dolní části (obr. 3/6, obr. 6). V pravé části soklu je osazena dvojice dlouhých, kamenných konzol s esovitým zakončením, mezi nimiž se nachází novodobá zazdívká. Na úrovni jejich horní hrany je ve zdivu zasazen dlouhý, subtilní kamenný hranol, nadlehlá, úzká partie zdiva (až po stříškovité ukončení rozšířeného soklu) je rovněž novodobě upravena (obr. 3/7). Severovýchodní nároží sledovaného průčelí je v podstatné části své výšky armováno v kameni sekanými bloky, z nichž některé byly jistě použity druhotně (obr. 7). Fasádu východní části nad zmíněným soklem prolamuje štíhlý, mělký arkýř se čtyřdílným oknem, vybaveným v kameni sekaným ostěním poměrně bohaté profilace (obr. 3/8, 8A, 9/1A); ta sestává ze širokého okosení vnější hrany, provázeného mělkým, odsazeným výžlabkem, který přechází i na hrany prvků členicího kříže. Profilace se v trnoži zasekává do širokých, vně sklopených plošek. Ve spodní části vystupují pod okenními výřezy kónické, bankálové římsové prvky. Vnější plocha ostění je po okraji profilace opatřena řadou otvorů po uchycení již neexistující mříže. Arkýř spočívá na dvojici krátkých konzol se čtvrtkruhovým ukončením. Po bocích arkýře probíhá výrazný, horizontální pás zdiva, krytý z větší části maltou – této partii odpovídá i anomálie na severovýchodním nároží, kde v šíři tohoto pásu chybí kvádrová armatura – nároží je zde budováno z lomového zdiva (obr. 3/9). Napravo od konzol, nesoucích arkýř, je situována další, osamocená konzola, nad kterou se opět nachází partie s novodobým lícem (obr. 3/10); vlevo pod touto konzolou vidíme plochu zdiva s větším obsahem úlomků cihel (obr. 3/11). Další partie s větším množstvím cihel, provázených zde navíc i druhotně použitými kvádry, se nachází nad arkýřem (obr. 3/12). Ještě výše zeje obdélný otvor s cihelnými špaletami a dřevěným překladem; nad ním je situována partie smíšeného zdiva (se zbytky maltových vrstev), ve kterém jsou patrna 3 zazděná půdní okénka, přibližně čtvercového výřezu.

Severní část partie B svým charakterem v podstatě odpovídá popsané partii jižní, její spodní část však postrádá rozšířený sokl. V pravé části trnože fasády je dochováno torzo zdiva, mírně půdorysně předstupujícího před licí zbylé části fasády (obr. 3/13); toto zdivo zabíhá za hmotu přilehlého rizalitu (partie C) a jeho koruna nepravidelně klesá směrem k východu (obr. 10). Ve spodní části fasá-

Obr. 4: Hrad Buchlov, druhotně použité architektonické detaily v armatuře jihovýchodního nároží východní věže, pohled od jihovýchodu (srov. obr. 3/1).

du prolamuje prostý, obdélný okenní otvor s cihelnými špaletami (zčásti krytými maltou) i záklenkem, jehož spodní hrana je přímá. Bankál je zvýšen vrstvou na kant kladených cihel (obr. 3/14). Ve zdivu nad tímto oknem se nachází poměrně velká cihelná partie, ve které je vsazeno v kameni sekané ostění obdélného, druhotně zaslepeného okna; tvarově toto ostění odpovídá oknu na obr. 3/3. Zmíněná cihelná partie kolem okna nepřesahuje horní hranu nadokenní římsy, sahá však poměrně hluboko pod bankál. Po bocích tohoto zazděného okna opět probíhá horizontální pás zdiva, krytého maltou (obr. 3/9). Napravo nahoře je dochována další partie cihelného zdi-

Obr. 5: Hrad Buchlov, celkový pohled na východní fasádu východní věže s odstupňovanou spodní částí, pohled od východu (srov. obr. 3/A).

Obr. 6: Hrad Buchlov, pohled na severovýchodní fasádu traktu; nalevo je nároží východní věže, vpravo parkánová hradba; nad arkýřem se rýsuje plocha zazděného otvoru (?), dole konzoly dalšího, dnes odstraněného arkýře (srov. obr. 1), pohled od jihovýchodu.

Obr. 7: Hrad Buchlov, detail severovýchodního nároží severního traktu; v armatuře jsou druhotně použity starší, architektonické prvky.

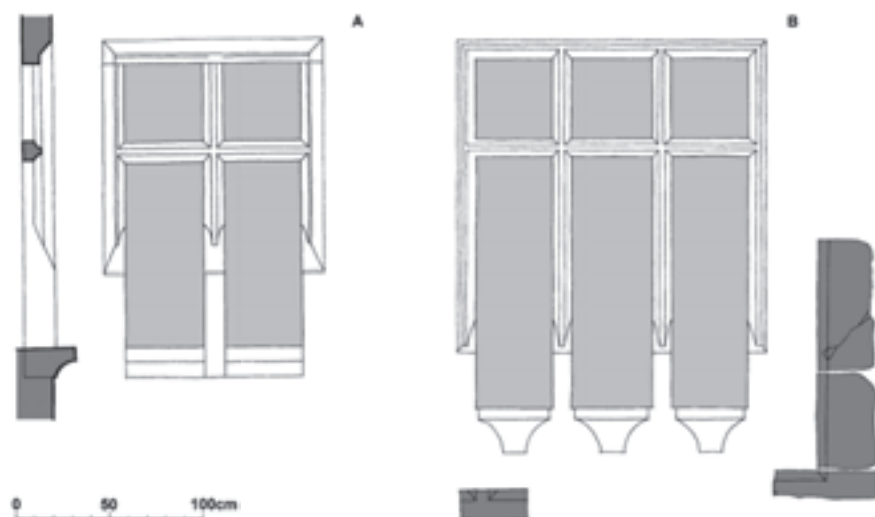
va, zabíhající za hmotu přilehlého rizalitu (obr. 3/15). V levé části sledované partie se pak rýsuje nepříliš zřetelná, obdélná plocha smíšeného zdiva, ohraničená vtroušenými cihlami (obr. 3/16). V horní partii zde opět vidíme horizontální plochu smíšeného zdiva s obdélným, okenním otvorem s cihelnými špaletami, dřevěným překladem a bankálem, nad nárožím se nachází další, obdobný, cihlami zaslepený otvor.

C: Zdivo hranolového rizalitu, pokud je možno sledovat, je k průčelí traktu po celé své výši přiloženo na spáru. Výjimkou je pouze horní partie – zde smíšené zdivo s půdními okénky přiléhá pro změnu na spáru k rizalitu. Zdivo rizalitu je kompaktní, smíšené, s převahou kamene. Výjimku zde tvoří partie kolem oken ve východním a severním průčelí; zde se nacházejí rozsáhlé plochy čistě cihelného zdiva, které je však s okolním, smíšeným, současné (obr. 3/17, obr. 11). Nároží rizalitu jsou armována v kameni sekanými bloky, jejichž rozměry jsou výrazně větší, než u armatur popsaných nároží východní věže a severovýchodního nároží traktu. Spodní část útvaru tvoří rozšířená trnož, krytá pultovou stříškou, tvořenou rovněž sekanými, kamennými bloky (srov. obr. 10). Ve spodní partii zdiva nad rozšířeným soklem můžeme vidět řadu druhotně použitých, architektonických detailů. V dolní části se jedná o bloky, přisekané do tvaru kvádrů, výše pak, v severním průčelí jsou patrné bloky ostění (?) s okosenou hranou (obr. 3/18, obr. 12). Ve zmíněných cihelných partiích jsou osazena obdélná okna s kamennými ostěními (srov. obr. 11). Jednoduchá ostění, na stojkách a překladech s obíhající, subtilní lištou hranolového průřezu (u východního okna lišta na levé stojce chybí, severní okno je dvoudílné, členěné svislým prutem bez profilace), s profilovanou bankálovou římsou. Vysoce, nad oběma okny se v cihelném zdivu rýsují cihelné záklenky, pod kterými byla původně jiná okna. Zcela nahoře jsou na všech třech stěnách rizalitu drobná, obdélná okénka obdobného provedení; překlad i bankál jsou z dřevěných desek, špalety cihelné (jsou použity

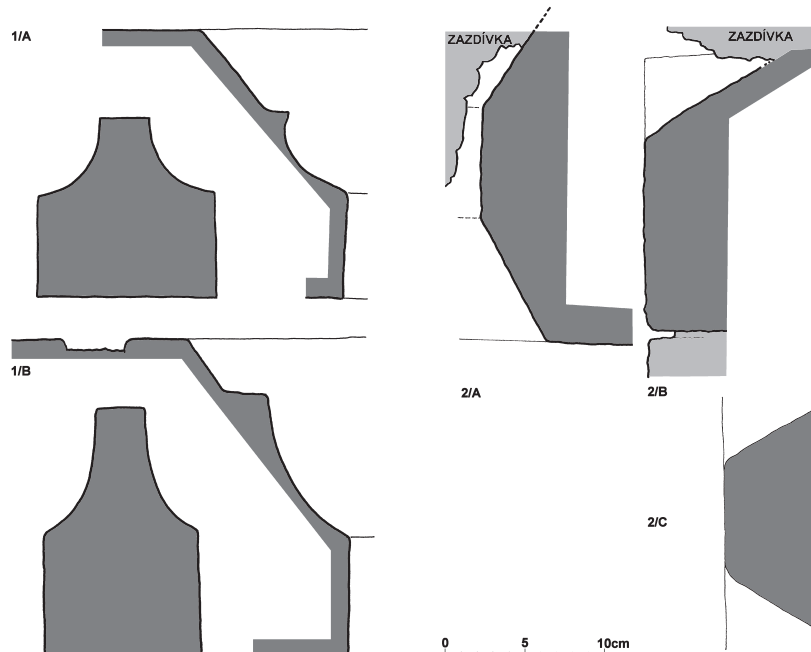
i svisle kladené cihly), nahoře vidíme segmentový, cihelný záklenek; západní okénko je zaslepeno.

D: Dále k západu probíhá severní zeď sledovaného traktu, která zde vytváří oblé, tupouhlé nároží (obr. 3/21). Před tímto nárožím je zdivo po celé výšce (až pod průběžný horní pás smíšeného zdiva s půdními okénky) kompaktní, kamenné, téměř bez příměsí cihel; ty lze v ploše zdiva nalézt pouze ve vysrávkách a u okenních ostění (obr. 3/19). Ve spodní části mírně předstupuje horizontální pás zdiva (zřejmě partie, související s rozšířeným základem). V úrovni patra je stěna prolomena dvojicí rozměrných, obdobně utvářených oken (obr. 3/20). Okna jsou šestidílná a jsou vybavena v kameni sekanými ostěními stejné profilace. Tato profilace je téměř shodná s oknem v arkýři partie B, liší se pouze proporcemi jednotlivých prvků (obr. 8/B, 9, 1/B). Ostění jsou po obvodu rovněž opatřena pásem hustě kladených otvorů po odstraněných mřížích. Ve spodní části jsou některé otvory situovány i mimo plochu kamenného ostění – do cihelných partií, které v poměrně úzkých, nepravidelných pásech tato ostění obklopují. Nad okny je tato plocha cihelného zdiva větší, u západního okna je doposud z větší části kryta omítkou, u východního je zde patrný cihelný, vylehčovací pás, určený původně pro menší okenní otvor (obr. 13). Při pravé stojce západního okna je ve zdivu dochována část v kameni sekaného ostění staršího okenního otvoru. Jedná se o dvojici bloků, tvořících část pravé okenní špalety a související torzo bankálu (srov. obr. 8/B). Vnější hrana ostění je opatřena okosením, které se dole pravouhle zalamuje na horní hranu bankálu. Pod bankálem stávajícího okna se nachází zazdívka se smíšeného zdiva, ve které je napravo vsazena kamenná výlevka, vlevo je pak druhotně použit další díl bankálu starého okenního ostění, opatřený náběhem svislého, dělicího prutu (obr. 9, 2/B,C). Zdivo nad západním oknem je zřetelně vykloněno směrem ven, totéž platí i o zdivu oblého nároží, západně od tohoto okna.

Západně, od zmíněného oblého nároží (obr. 3/21) se v dolní části sledované partie nachází druhotně proražený, segmentem zaklenutý vstup (obr. 3/30), se čtyřmi stupni, složenými z kamenných kvádrů, vedoucími na úroveň travnatého parkánu. Zdivo špalet i nadpraží je zřejmě cihelné a z podstatné části je pokryto omítkou; v horní části omítané plochy se nachází příčný prvek železného táhla. V úrovni bankálů oken, popsanych ve východní části této parte, probíhá výrazná, vodorovná spára (obr. 3/22), která odděluje zmíněné, kamenné zdivo ve spodní části, od nadlehlé partie odlišného charakteru (obr. 3/24). Toto zdivo mírně ustupuje za půdorysnou úroveň lící spodního zdiva a jeho povrch je z velké části pokryt hrubou, šedavou omítkou. Nalevo je tato

Obr. 8: Hrad Buchlov, A – zaměření okenního ostění arkýře v severovýchodní fasádě traktu; napravo čelní pohled, nalevo svislý řez; B – zaměření západního okna rytířského sálu, vnější pohled; tmavě šedou jsou vyznačeny plochy torza ostění staršího okenního otvoru. Mimo zaměření se nachází kamenná, barokní výlevka.

Obr. 9: Hrad Buchlov, 1 – profilace stojek a svislých, dělicích prutů pozdně gotických oken vnější fasády severního traktu; 1/A – arkýř v severovýchodní fasádě, 1/B – východní okno rytířského sálu; 2 – zaměření profilace fragmentů okenního ostění u západního okna rytířského sálu; 2/A – vodorovný profil okenní stojky, 2/B – svislý profil bankálového prvku s náběhem dělicího prvku, 2/C – pohled shora na přístupnou část bankálového prvku – šedá plocha označuje profil náběhu svislého, dělicího prvku.

partie ukončena nepravidelnou, svislou linií těsně před oblým nárožím, napravo pak rovněž linií pravidelnou, oddělující ji od další, omítané plochy (viz dále). Uprostřed délky této partie se nachází obdélný, okenní otvor (obr. 3/23), opatřený jednoduchým, v kameni sekaným ostěním s obíhající, subtilní, hranolovou lištou a s otvory po mřížích (bloky ostění budí dojem druhotného sestavení). Okno je osazeno v čistě cihelné partii, která dosahuje nad překladem značné výšky a je završena oblým vylehčovacím pásem.

V horní části opět probíhá pás smíšeného zdiva s půdními okénky, který je však v západní části sledované plochy provázen úzkou partií hruběji lícovaného zdiva; tato partie se v západní části lomí svis-

Obr. 10: Hrad Buchlov, detail spodní partie zdiva vnějšího průčelí, východně od hranolového rizalitu. Napravo trnož hranolového rizalitu (nad římsou se ve zdivu nacházejí druhotně použité architektonické detaily, srov. obr. 12), bílá šipka vlevo ukazuje na torzo staršího, půdorysně předstupujícího zdiva.

Obr. 11: Hrad Buchlov, hranolový rizalit, detail cihelných partií v horní části východního a severního průčelí, pohled od severovýchodu.

Obr. 12: Hrad Buchlov, hranolový rizalit, detail spodní části severního průčelí nad soklovou římsou, pohled na soubor druhotně použitých architektonických prvků, pohled od severu.

Obr. 13: Hrad Buchlov, detail východního okna rytířského sálu; nad překladem ostění je patrný starší, cihelný pas; pohled od severu.

le nahoru (obr. 3/25, obr. 14).

Spodní část této partie je na západní straně ukončena oblým útvarem bizarní vížky (obr. 3/31), sepnuté dvojicí horizontálních lišt a opatřené iluzivními okénky ve tvaru klíčových střilen. Zdivo vížky je pravděpodobně cihelné (je to patrné ve spodní části s odpadlou omítkou), v interiéru obsahuje převět a jeho svislou šachtu.

E: Na zmíněnou vížku navazuje oblé těleso nízkého rizalitu (obr. 3/32), zpevňující severozápadní nároží traktu (obr. 3/27). Útvar je ve spodní části opatřen rozšířenou trnoží, krytou shora širokou římsou pultového sklonu (tvarově i provedením zcela odpovídá římsce na hranolovém rizalitu). Vnější líc je budován z kamenného zdiva, spárovaného tvrdou omítkou. Koruna je tvořena subtilní zídkou ze smíšeného zdiva, krytou kamennými bloky, která jako zábradlí ohraničuje dlážděnou podlahu terasy (ta je přístupná z místnosti č. 26).

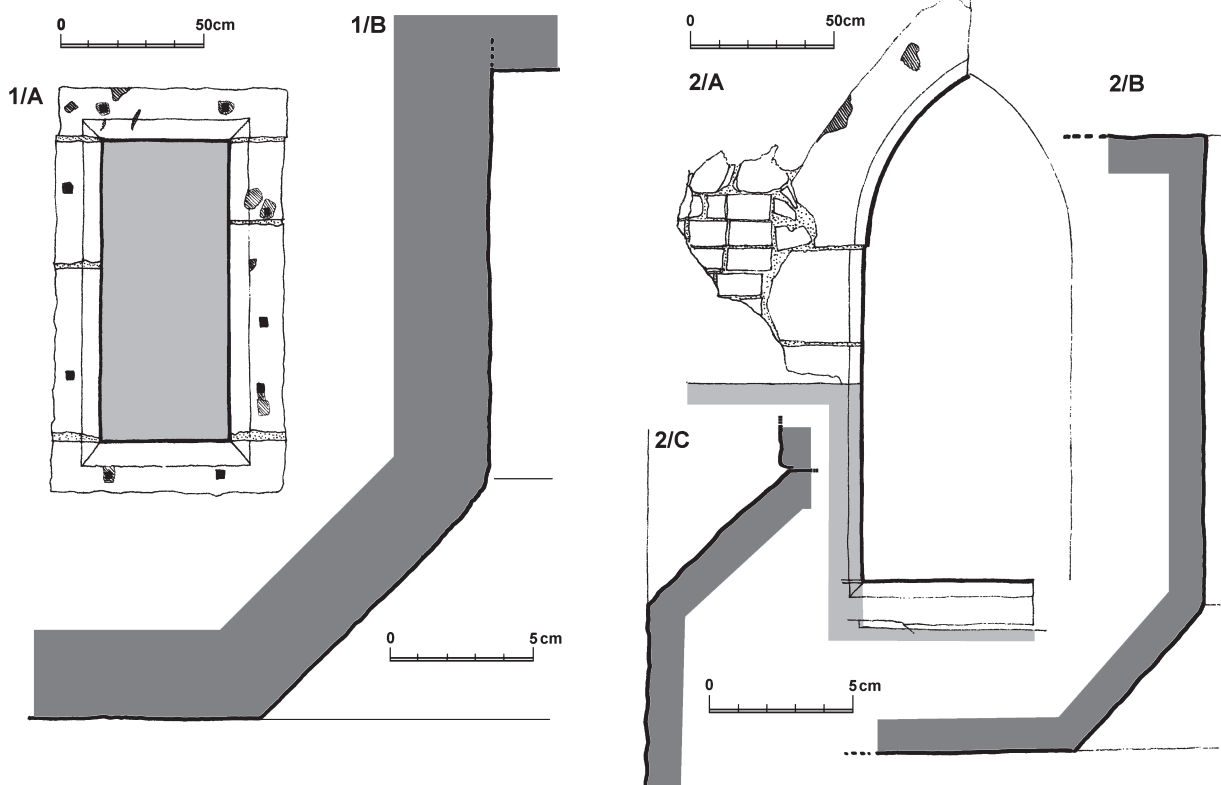
Horní partie zdiva traktu, ležící východně od severozápadního nároží, je po celé výšce kompaktní, pokrytá hrubou omítkou (obr. 3/28), pouze nalevo dole vystupuje blok staršího zdiva, ve kterém je dochován fragment okenního ostění (obr. 3/26). Jedná se o zbytek levé části štíhlého, hrotitého okna; bloky ostění (stojka, části záklenku a bankálu) mají vnější hranu zdobenou průběžným okosením (obr. 15/2). Tento blok zdiva svým půdorysným průběhem navazuje na popsanou východní partii, zbylá část líce vybočuje mírně k severu.

Fasáda, pokračující za severozápadním nárožím má v horní části obdobný výraz, jako popsaná partie nad oblým rizalitem. Podstatnou část její spodní partie však zakrývá přízemní objekt přípravný jídel (v interiéru místnost č. 18, obr. 3/34, obr. 16); jeho zdi jsou budovány ze smíšeného zdiva a jsou kryty hladkou, jednovrstvou omítkou. Severozápadní průčelí je prolomeno trojicí oken čtvercového tvaru, vybavených jednoduchými, v kamení sekanými ostěnicemi s obíhající, subtilní lištou. Přístavek kryje pultová střecha, na jižní straně ukončená zděným štítem, na straně opačné se pak přimyká ke zdivu zmíněného torza oblého rizalitu. Na pravé (jižní) straně je část fasády traktu volná a je v ní patrná podélná, svisle orientovaná partie cihelného zdiva (obr. 3/35), se dvěma drobnými otvory v horní části (převět a svislý svod – místnost

Obr. 14: Hrad Buchlov, pohled na severozápadní část průčelí traktu (obr. 3/D); dole, pod omítkovou plochou je mimo snímek vstup do parkánu; nad ním vodorovná spára, oddělující horní, mladší zdivo, nahoře anomálie líce pod zdivem s půdními okénky, napravo je patrná svislá spára (obr. 3/E), pod ní pak záchodová věžka a torzo oblého rizalitu (vpravo); pohled od severu.

č. 28). Okolní zdivo je zřejmě smíšené, s výraznou převahou kamene (alespoň tak lze soudit podle viditelných částí, které vystupují v místech poškození jinak kompaktních, omítkových vrstev. Fasáda patra je prolomena čtveřicí fasádních otvorů, opatřených jedno-

Obr. 15: Hrad Buchlov, 1 – zaměření okenního ostění v patře východní věže (západní zed); 1/A – čelní pohled od západu, 1/B – vodorovný profil levé stojky ostění, 2 – zaměření torza okenního ostění u severozápadního nároží traktu; 2/A – čelní pohled (šedě je vyznačen průběh přiložené, parapetní zidky balkonu), 2/B – vodorovný profil stojky, 2/C – svislý profil bankálu.

Obr. 16: Hrad Buchlov, pohled na západní fasádu traktu s přízemním objektem přípravný jídel v popředí. Pohled od západu.

duchými, v kameni sekanými ostěními s obíhající listou obdélného průřezu. Severní otvor je dveřní, s obdélným nadsvětlíkem a zpřístupňuje zmíněnou terasu na koruně oblého rizalitu. Další tři jsou okna obdélného tvaru, situovaná v partiích cihelného zdiva, krytého z větší části omítkou (poměrně velké, cihelné partie nad překlady otvorů, jsou završeny plochými, segmentovými pasy). Tato šedavá omítka se výrazně odlišuje od omítky okolních partií, která má okrovější nádech; ten v plochách mezi okny přechází až do červena (zřejmě vlivem propálení). Pod severním oknem je ve zdivu patrna stojka okenního ostění stejného utváření, která souvisí s bankálem, situovaným dnes v půdním prostoru nad přístavkem; evidentně se jedná o fragment zazděného, staršího, okenního otvoru (obr. 3/33). I zde budí okenní ostění dojem druhotného sestavení.

V horní partii se omítka téměř vytrácí a ve smíšeném zdivu s převahou kamene registrujeme trojici obdélných, půdních okének a svislý pás cihelného zdiva, souvisejícího s mohutným komínem; vpravo se popisované zdivo přikládá na spáru k severnímu boku západní, hranolové věže (obr. 3/36).

INTERIÉRY

A) SKLEP (obr. 17/A)

Pod zkoumaným, severním traktem hradního jádra nalezneme pouze jediný sklepní prostor, nacházející se pod přízemní místností č. 14, s mírným přesahem k východu. Sklep je přístupný strmou a dlouhou šíjí od jihu (z nádvoří). Vstup je zde rámován širokým portálem s polokruhovým záklenkem, jehož vnější hrana je okosená. Na levé stojce je okosení ukončeno vodorovnou hranou, ze které vyrůstá subtilní jehlan s mírně prohmotanými hranami; na pravé trnoži je tato partie odsekána; stoupající, valená klenba šíje nese maltové otisky širokých desek bednění. Klenbou i stěnami šíje nedaleko od vstupu z nádvoří, probíhá výrazná spára, oddělující mladší, jižní část prostoru od starší, ústící přímo do sklepa. Západní čelo sklepního prostoru je z větší části tvořeno blokem rostlé skály, pouze v severní části je plocha doplněna kamenným zdivem (spodní partie zdiva půdorysně předstupuje před horní. Valená klenba sklepa nese rovněž otisky širokých desek bednění; ve své větší, západní části, do ní ústí 2 otvory, jejichž záklenky jsou současně s klenbou sklepa; prvním z nich je popsána vstupní šíje, druhým je poměrně vysoko situova-

né, větrací okénko se šikmým bankálem. To je dodnes vybaveno obdélným, na délku orientovaným ostěním s okosenou vnější hranou. Špatně přístupný prostor před okénkem je vyplněn zazdívkou, ve které je druhotně použito větší množství architektonických detailů.

Klenba západní části sklepa je zřejmě budována z kamene, menší, východní část je pravděpodobně mladší a je zaklenuta klenbou cihelnou. Severní stěna této části sklepa uhýbá s mělkým půdorysným odskokem mírně k jihu, svislé partie bočních stěn i čelo jsou budovány z kamenného zdiva, při jihovýchodním koutu prostupují klenbou opět skalní bloky. Ve východní stěně se nachází drobný výklenek, jehož stěny nesou výrazné stopy po dřevěných prknech (obr. 18/B). Výklenek má hloubku cca 35 cm a jeho boční stěny se směrem do zdiva zužují; jeho vnější vyústění má lichoběžníkový tvar. Je patrné, že se jednalo o dřevěnou skříňku, zabudovanou do zdiva při jeho stavbě. Jako překladu bylo využito desky, jejíž jedna strana je pravidelně zaoblена – bezpochyby se

jedná o součást ramenátu bednění klenby, či záklenku. Deska je dochována pouze ve formě otisku ve hmotě zdiva. Na stěnách výklenku jsou otisky prken (na bočních stěnách jsou léta situována svisle, v zadní stěně vodorovně; v levém horním rohu jsou dochovány zbytky železných prvků (snad pásky, zpevňující dřevěnou konstrukci skříňky?).

B) PŘÍZEMÍ (obr. 17/B)

Přízemí je zde tvořeno řadou místností, zaklenutých valenými klenbami, kromě místnosti č. 11 jsou interiéry kompletně opatřeny omítkami s bílými líčkami; západní část traktu je tvořena místnostmi č. 16, 17 a 18, tvořící barokní kuchyň, pekárenu a přípravnu jídel.

Místnost č. 11 (přízemí východní věže)

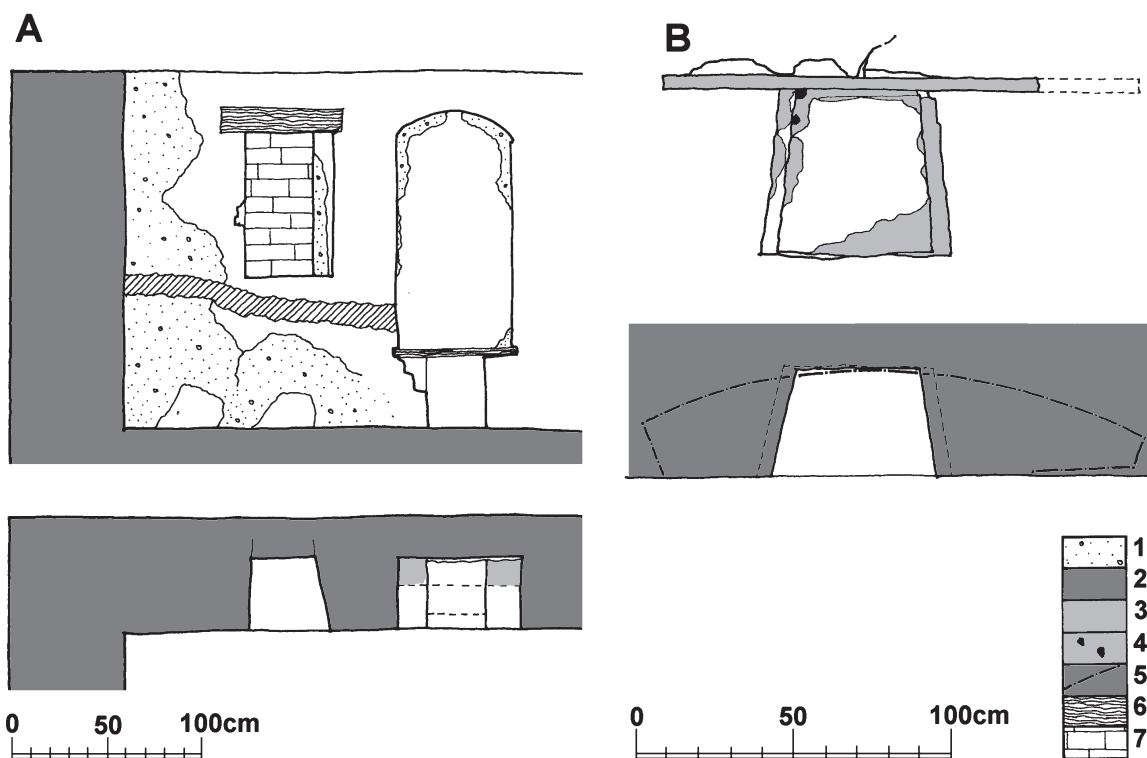
Prostor přibližně čtvercového půdorysu je zaklenutý valenou klenbou. Přístupný je od západu, vstupní nikou, situovanou při jihozápadním koutu. Nika je zaklenuta segmentovou klenbičkou a ze strany nádvoří je opatřena poškozeným, v kameni sekaným ostěním s bohatou profilací (obr. 19). Vlastní průchod je rámován převýšeným výřezem s hrotitým záklenkem, jehož čelní hrana je zdobena okosením, které se dole vytrácí diagonálně situovanými, mělce odsazenými, trojúhelníkovými ploškami. Tento otvor je rámován dalším, předsazeným, hrotitým obloukem, jehož hrana je zdobena fragmentem odsazeného, zaobleného prvku (obloun, hruškovec?), který se v trnoži zasekával do vně (?) sklopené plochy (je to patrné na vnitřní hraně, vnější část je odsekána – obr. 20). Ostění je druhotně poškozeno rozšířením bočních stojek a částečným přesečením čelní plochy pro umístění půlkruhově završených (dnes neexistujících) dveří. V přístupných místech je patrné, že bloky ostění jsou sesazeny pečlivě a přesně a nejeví tedy stopy druhotného sesazení portálu na jiném místě.

Ve špaletách vstupu je použito pečlivě opracovaných kvádrů v kombinaci s lomovým zdivem; v severní špaletě je v jednom z kvádrů vysekána kapsa pro závoru, v protější špaletě je povrch dvou kvádrů druhotně zbrzděn rytými písmeny a obrazy (např. písmena „I“, „W“...).

Na povrchu bočních zdí místnosti jsou spodní partie budovány méně pečlivě, než horní části – je to důsledek druhotného prohlou-

Obr. 17: Hrad Buchlov, půdorysy jednotlivých podlaží hradu se zjednodušeným vyznačením předpokládaného stáří zdív; jako podkladu využito aktuálního doměření, poskytnutého autorovi správou hradu; A – sklep, B – přízemí, C – 1. patro, D – 2. patro (místnost ve východní věži), E – půdorysné schéma prostoru pudy (číselné označení dle textu); legenda: 1 – zdív, budované od 1. poloviny 13. do počátku 14. století, 2 – gotická přestavba (do 2. poloviny 15. století) 3 – další gotická přestavba (závěr 15., počátek 16. století), 4 – zdív z období kolem poloviny 16. století, 5 – 17. století, 6 – 18. století, 7 – pozdější úpravy, 8 – skála (sklep), 9 – zdív, vystupující nad úroveň podlahy pudy (kromě severní půdní zídky), 10 – nezkoumané zdív.

Obr. 18: Hrad Buchlov, A – zaměření záchodové niky a střelnového okénka na půdě, situovaných v jižní zdi východní věže; nahoře – čelní pohled od severu, dole – vodorovný řez, B – zaměření výklenku ve východní stěně sklepa; nahoře – čelní pohled od západu, dole – vodorovný řez horní částí niky s deskou překlada (čárkovaně vyznačen půdorys dna niky); 1 – „předpožárová“ omítka, 2 – zdivo v řezu, 3 – plochy malty s otisky dřevěných prvků, 4 – zbytky kovových prvků, 5 – obrys desky, využitý jako překlada nad nikou, 6 – dochované dřevěné prvky.

bení podlahy. Valená klenba je do zdiva vložena druhotně, při západním čele je dochován úštěpek bednicího dřeva.

Interiér nenese stopy kompaktních omítek s líčkami, napravo od vstupu se ve zdivu rýsuje čtvercový útvar – zazděné okénko?). Východní stěna má poněkud odlišný charakter líce – je možné, že v minulosti došlo k jejímu přezdění.

Místnost 12

Nachází se v jihovýchodním nároží traktu. Má lichoběžníkový půdorys a je přístupná od jihozápadu. Vstup je vybaven v kameni sekaným portálem se široce okosenou hranou, která se v trnoží pravouhle zalamuje ke vstupnímu otvoru. Valeně zaklenutá chodbička vstupu se směrem dovnitř mírně rozšiřuje. Kompletně omítnutý a vyličený interiér (který je kompletne omítnut a vyličen), je zaklenut valenou klenbou, a osvětlen drobným okénkem od severu. Okénko je situováno v segmentově sklenutém výklenku, špalety se vně zužují, parapet je kryt dřevěnou deskou. Nad okénkem probíhá výrazný, horizontální, cca 20 cm široký ústupek v šířce zdiva. Další, drobné okénko, ústící původně do nádvoří, je situováno po levé straně nad vstupem. Jeho úzký otvor je valeně zaklenut a prudce stoupá směrem do nádvoří. Při bývalém vnějším vyústění je opatřen fragmentem v kameni sekaného ostění (bankál a 2 stojky, levá z nich je opatřena závěsy výplně). Okénko dnes míří do prostoru pod podlahou místnosti v patře východního dvorního traktu. Podlaha je cihelná, místy je použito cihel s kolkem „1603“.

Místnost č. 13

Tento prostor má přibližně čtvercový půdorys a je zaklenutý valenou klenbou. Přístup je veden od jihu v kameni sekaným, mírně hrotitým portálem, jehož vnější hrana je okosená; na trnoží levé stojky je okosení ukončeno vodorovnou hranou, ze které vyrůstá subtilní jehlan s mírně projmutými hranami, pravá stojka má okosení, zřejmě dodatečně, protaženo až k prahu. Nika vstupu má segmentový záklenek. Na severní i jižní stěně je rovněž patrný horizontální

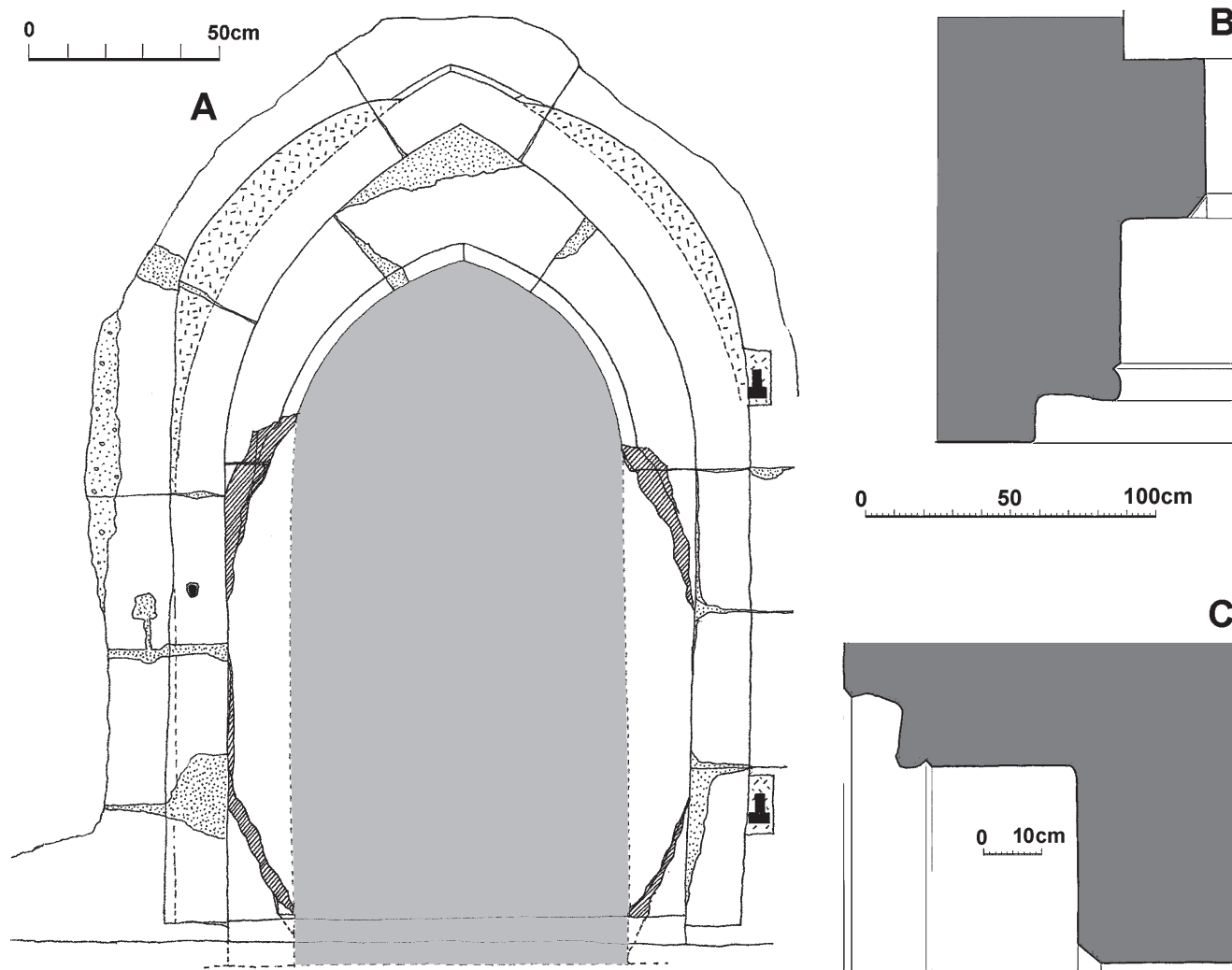
ústupek v šířce zdiva (cca 20cm). Nad vstupem je drobný, okenní otvor nepravidelného tvaru, strmě stoupající k nádvoří, kde vyústuje v mírně obdélném otvoru, rámovaném omítkovou paspartou. Nalevo od okénka je ve zdivu proveden průraz do amorfního zdiva, ve kterém je patrné lůžko po trámu (stropní trám staršího stropu?), v horní části průrazu jsou pak vidět spodní hrany kamenných stupňů v místnosti patra východního dvorního traktu (obr. 21). Podlaha místnosti je rovněž cihelná; ve větším množství jsou cihly otočeny nahoru reliéfem s letopočtem 1603.

Místnost č. 14

Tato místnost je nejrozsáhlejším prostorem v přízemí sledovaného traktu. Je zaklenuta valenou klenbou, jejíž vrcholnice probíhá ve směru východ-západ. Místnost je přístupná od jihu vstupní nikou, jejíž záklenek má téměř střechovitý průběh a špalety se do interiéru rozšiřují. Záklenek má rovné čelo (vysunutě před půdorysnou úroveň trnože stěny), na které navazuje drobná luneta. Z vnější strany je vstup opatřen v kameni sekaným ostěním, jehož záklenek je mírně hrotitý a vnější hrana je zdobena okosením. To je na trnoží pravé stojky ukončeno vodorovnou hranou, ze které vyrůstá štíhlý jehlan s projmutými hranami; na protější trnoží je jehlan vystřídán vydutou, oblou plochou. Ta této stojce je dochována kamenická značka (obr. 22). Práh portálu je tvořen dubovým trámem, který byl dendrochronologicky datován do období 1651-68 (srov. pozn. 6); před portálem se nachází kamenný stupeň (snad druhotně použitý původní práh?). Napravo od vstupu v interiéru je drobné, druhotně zaslepené větrací okénko. Z vnější strany je opatřeno v kameni sekaným ostěním, rámujičím čtvercový výřez; vnější hrany okénka jsou opatřeny okosením, vytrácejícím se na stojkách (pravděpodobně pravouhlým zalomením k výřezu otvoru).

Místnost č. 15

Místnost téměř čtvercového půdorysu, zaklenutá valenou klenbou; u obou klenebních čel zde ve stejné výšce probíhají dřevěné trá-

Obr. 19: Hrad Buchlov, A – zaměření portálu vstupu do místnosti č. 11, pohled od západu; tečkované – malty, šrafované – povrch se stopami odlámání, čárkované – plochy přesekané pro použití vrat, B – vodorovný profil levé stojky, C – svislý profil ostění ve vrcholu záklenku.

my, s malým odsazením od líců zdi. Místnost je přístupná z jižní strany vstupem, vybaveným v kameni sekaným ostěním s mírně hrotilým záklenkem. Vnější hrana ostění je okosena; trnože jsou poškozeny, na levé probíhá okosení hluboko dolů.

Vstupní nika je zaklenuta nepravidelnou, segmentovou klenbičkou, vyústění levé špalety je armováno v kameni sekanými kvádry (pravá špaleta navazuje na západní stěnu místnosti). V ose jižního čela je umístěno drobné, převýšené, obdélné okénko, jehož bývalé vnější vyústění je opatřeno v kameni sekaným ostěním a kovanou mříží. Ostění je, alespoň zčásti, přestavěno, jako překladu je zde užito okosené stojky. Špalety okénka se dovnitř mírně rozšiřují, bankál se dovnitř svažuje, záklenek je tvořen segmentovou klenbičkou. Nalevo od vstupu je ve zdivu dochována obdélná, mělká nika s dřevěnou poličkou.

Podlaha je novodobě vydlážděna z cihel, v severní části se zde nachází obdélný výřez pro schodiště, sestupující nikou ve zdi ke dveřím, ústícím v parkánu (srov. obr. 3/30). Schodiště má dřevěné stupnice, špalety vstupu jsou zřejmě cihelné. V dolní části západní stěny, při seve-západním koutu místnosti, je patrná odlišná omítková plocha (snad zazdívká průrazu?).

Obr. 20: Hrad Buchlov, místnost č. 11, detail trnože levé stojky vstupního portálu.

Obr. 21: Hrad Buchlov, místnost č. 13, detail průrazu v jižní stěně, šipka ukazuje na lůžko po stropním trámu, pohled od severu.

Obr. 22: Hrad Buchlov, místnost č. 14, detail trnože levé stojky s oblým ukončením okosení a kamenickou značkou, dole dřevěný práh; pohled od jihovýchodu.

Místnost č. 16

Prostor je přístupný z nádvoří, dřevěné zárubně vstupu jsou zasunuty do hloubky vstupní niky, nade dveřmi je v subtilní příčce situováno drobné, osvětlovací okénko, s dřevěným překladem; zevnitř jsou nad okénkem patrný překlad a horní část levé stojky v kameni

sekaného ostění s drážkou pro výplň. Místnost je zaklenuta valenou klenbou, v severní části se nachází mohutné těleso pece, jemuž je v horní části předsazena průběžným trámem nesená příčka, v jejíž jižní stěně je vsazena šestiboká, cihelná dlaždice s letopočtem 1726 a nápisem: G. Condelius. Zmíněný trám je na východní straně vložen přímo do zdiva, na straně opačné je vynášen v kameni sekanou konzolou s omítanou nadezdívkou. Nad tělesem pece se nachází malý prostor s cihelnou dlažbou, přístupný úzkým schodištěm na východní straně. V jihovýchodním koutě místnosti je situován vstup do místnosti č. 18, po jeho levé straně se nachází úzký prostor, do kterého ústí komínový průduch.

Místnost č. 17

Převážně valeně klenutá místnost, bývalá kuchyně. Valená klenba zřejmě původně procházela z místnosti č. 16; ve střední části č. 17 je však mezi částí valené klenby vložená příčná partie, sklenutá soustavou nepravidelných, segmentových klenbiček. Obě místnosti (č. 16 a 17) jsou odděleny pouze subtilní příčkou, ve které jsou zde situovány dvě niky; severní z nich je využita dřevěnou skříňkou, do které je nade dveřmi vypálen (?) letopočet 1786. Místnost je přístupná z nádvoří prostým, obdélným vstupem, opatřeným kamenným ostěním, zdobeným subtilní, hranolovou lištou, provázející obdélný výřez vstupu. Na jihovýchodní straně je místnost, směrem do nádvoří rozšířena drobným, valeně zaklenutým přístavkem. Tento přístavek je z nádvoří osvětlen rozměrným, zdvojeným, obdélným oknem s podobně utvářeným ostěním, jako u vstupu do místnosti; ostění je vybaveno jednoduchou, bankálovou římsou. V jižní části místnosti se nachází výrazný, téměř půlkruhově utvářený pas, rozdělující partie stropu, opatřené různými klenbami (viz výše). Spodní hrana pasu je armována devíti mohutnými, v kameni sekanými bloky různého utváření i stáří (obr. 23). Nejvýrazněji se zde pohledově uplatňuje čtveřice bloků s průběžným, obloučkovým vlysem, armujících původně jiný, půlkruhově (či kruhově?) utvářený architektonický tvar. Oba spodní bloky a klenák jsou zdobeny okosením, které se však k jednomu kraji mírně zužuje. Seřada je doplněna dvojicí hladkých bloků bez náznaku profilace. Podlaha místnosti je tvořena čtvercovými, kamennými dlaždicemi, u západní stěny jsou přisazena kamna s pecí, vedle kterých je situován vstup do níže položené místnosti č. 18. V jižní stěně je vyhlouben mělký výklenek s dřevěnými policemi.

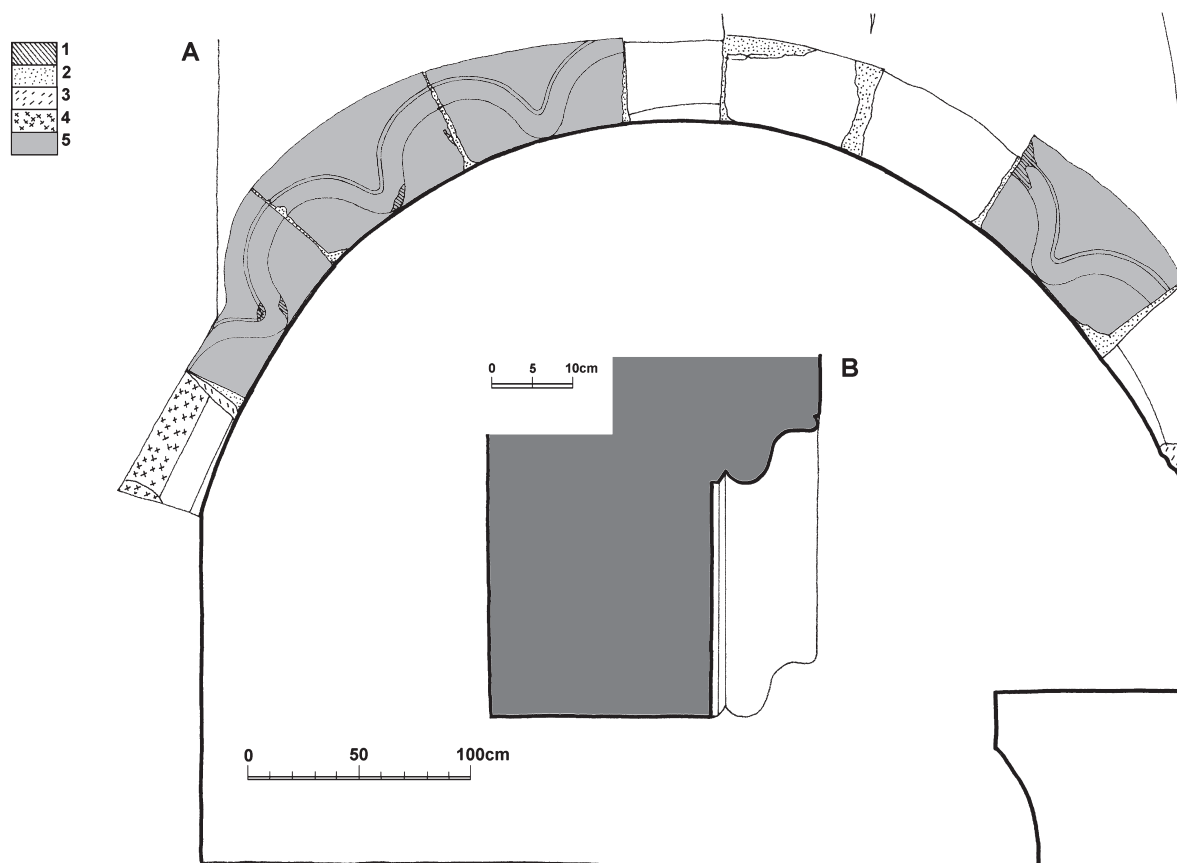
Místnost č. 18

Podlaha této místnosti, situované v přístavku u západního průčelí traktu (srov. obr. 3/34, obr. 16), je položena níže a z místnosti č. 16 a 17 je přístupna krátkými schodišti. Místnost je zaklenuta valenou klenbou s lunetami nad otvory, osvětlena je trojicí segmentově završených okenních nik, prolomených v západní stěně. V severní části východní stěny je situován drobný výklenek, vstupy do místností č. 16 a 17 jsou položeny pod společný, oblý pas. Podlaha místnosti je tvořena z cihel.

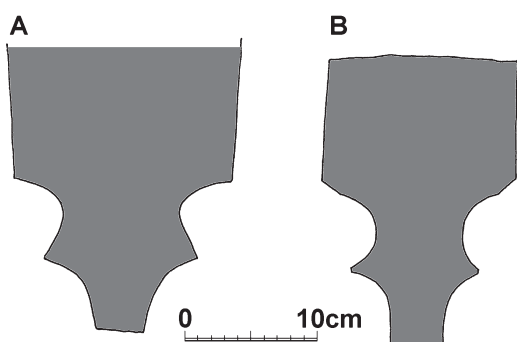
C) 1. PATRO (obr. 17/C)

Místnost č. 21

Místnost se nachází v patře východní, hranolové věže. Má téměř čtvercový půdorys (cca 5 × 4,6 m) a je zaklenutá křížovou, žebrovou klenbou. Klenební žebra jsou, jako i v místnostech č. 22, 23 a 24,

Obr. 23: Hrad Buchlov, zaměření pasu v místnosti č. 17; A – pohled od severu, 1 – poškozený povrch kamene, 2 – malta, 3 – druhotné opracování, jemnější, 4 – druhotné opracování, hrubé, 5 – pozdněrománské bloky, B – svislý profil styčné (boční) plochy pozdněrománského bloku.

Obr. 24: Hrad Buchlov, zaměření profilu klenebních žeber; A – profil žebra v místnosti č. 21, B – profil cihelné tvarovky, uložené v hradním lapidáriu.

budována z cihlových tvarovek; jejich povrch je opatřen širokou vrstvou liček, které poněkud deformují linie průběhu žeber (obr. 24/A,B). Žebra vyrůstají plynule z koutů místnosti a stýkají se v kruhovém, kamenném svorníku s plasticky provedeným cimburským znakem (ke znakům, jejich popisu a interpretaci jejich umístění v místnostech č. 21–24, viz Kasík 1999). Protilehlá žebra nejsou směřována do středu svorníku, jejich půdorysné průběhy se míjejí. Místnost je průchozí, jeden vstup se nachází v jižní stěně (z jižní strany je vybaven v kamenní sekaným ostěním prostého, hranolového průřezu, se subtilní lištou, lemující výřez vstupu), druhý je situován v protější stěně, severní. Jeho nikou stoupá krátké, kamenné schodiště, zpřístupňující výše položené podlahy dalších místností. Ve východní stěně je situována hluboká nika obdélného okeního výřezu, opatřeného zvenčí kamenným ostěním (srov. obr. 3/3,

Obr. 25: Hrad Buchlov, místnost č. 22, detail levé trnože sedlového portálu vstupu do zrušeného záchodového arkýře; pod původním ukončením okosení probíhá svislá rýha, naznačující, že okosení mělo být později protaženo až k úrovni prahu.

Obr. 26: Hrad Buchlov, Rytířský sál (místnost č. 24), celkový pohled k západu.

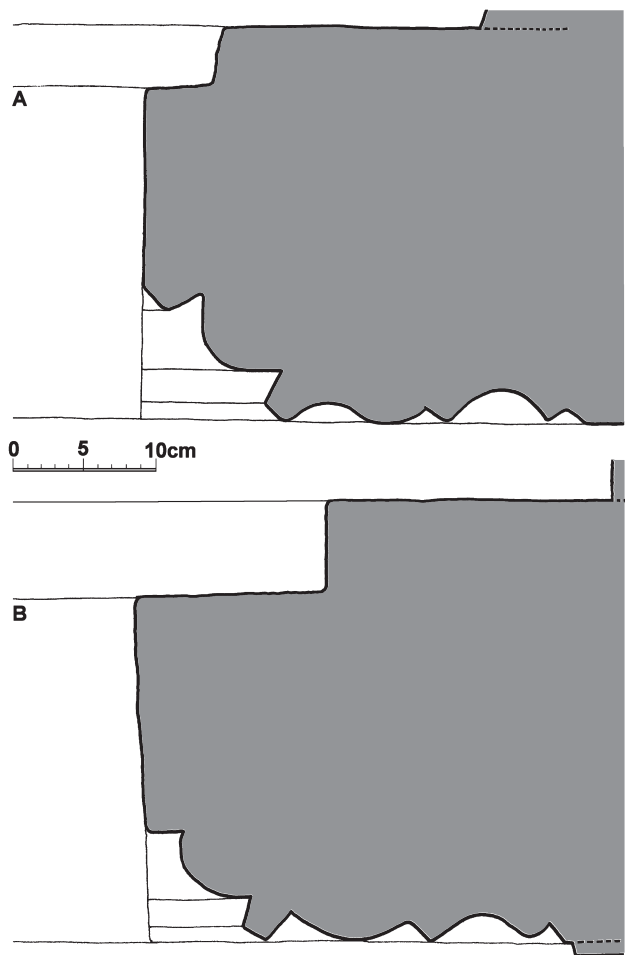
obr. 5). V omítce protější stěny jsou patrné praskliny, indikující větší zazděný otvor. Ze západní strany této zdi je v omítce analyticky příznáno kompletně dochované kamenné ostění obdélného, na výšku situovaného okna, jehož vnější hrana je opatřena průběžným okosením (obr. 15/1).

Místnost č. 22

Místnost nepravidelně lichoběžníkového půdorysu, zaklenutá třemi poli žebrové, křížové klenby s kruhovými svorníky, zdobenými znaky. Klenební žebra opět vyrůstají plynule ze zdiva, ovšem v různých výškových úrovních. Ve východní stěně je rozměrný výklenek, ústící do mělkého arkýře, jehož východní stěna je prolomena obdélným, čtyřdílným oknem (srov. obr. 3/8, obr. 8/A, obr. 9,1/A). Podlaha níže je dvojicí kamenných stupňů vyvýšena nad úroveň podlahy místnosti, v levé špaletě se nachází vstup do drobného, valeně klenutého prostoru, který je pozůstatkem záchodového arkýře, známého z historické fotodokumentace (srov. obr. 1). Vstup je vybaven v kameni sekaným ostěním sedlového tvaru s okosenou vnější hranou; okosení se na trnožích vytrácí vodorovnou hranou, ze které vyrůstají subtilní jehlany; na levé stojce je dochován svislý zásek, který zřejmě dokumentuje neprovedení, dodatečný záměr, protáhnout okosení až ke kamennému prahu portálu (obr. 25). V severní stěně je v omítce patrný obrys široké a na výšku místnosti poměrně nízké (2,5 m) okenní niky. V západní stěně vidíme dvojici segmentově sklenutých dveřních nik, mezi nimiž je možno sledovat obrys třetí, zazděné niky. V krátké, jihozápadní stěně se v omítce rýsuje poměrně vysoká nika (cca 3,3 m) zazděného okenního (?) otvoru. V jižní stěně je pak obdélný vstupní otvor do místnosti č. 21, vybavený v kameni sekaným ostěním s okosenou vnější hranou. Okosení se v trnožích zasekává do šikmé plošky, skloněné k výřezu vstupu.

Místnost č. 23

Místnost přibližně obdélného půdorysu s užší partií na severní straně tvořící interiér hranolového rizalitu, vystupujícího z plochy průčelí traktu (obr. 3/C). Pravděpodobně se jedná o presbytář neorien-

Obr. 27: Hrad Buchlov, zaměření profilace stojek dvojice portálů v místnosti č. 24; A – vstup do místnosti 25, B – vstup do dvorního traktu.

tované kaple. Místnost je rovněž zaklenuta třemi poli žebrové klenby do kruhových svorníků s heraldickou výzdobou. V jihovýchodním koutě se nachází dvojice vstupů, vybavených v kameni sekanými ostěními. Jejich stojky a překlady jsou zdobeny prostou, subtilní lištou, obíhající s odstupem výřez vstupu, nahoře jsou útvary završeny členitými římsami, podloženými oblým (soudečkovým) vlysem. Jižní portál je zřejmě přiložen dodatečně (hrubší zpracování povrchu, v detailu neorganické napojení na východní prvek). Nalevo od jižního portálu je analyticky příznán sedlový portálek původního vstupu do místnosti č. 22. Jeho ostění má okosenou vnější hranu; okosení se v trnožích pravouhle zalamuje k zazděnému výřezu vstupu. Nalevo se pak nachází další vstup, vybavený v kameni sekaným ostěním stejného provedení, jako u současného vstupu z místnosti č. 21. Severní, zúžená část je z východu a severu prosvětlena obdélnými okny v mělkých, vysokých nikách, vybavených ve spodní části kamennými stupni. V západní stěně širší části místnosti se nachází mělký, vysoký výklenek a nalevo od něj vstup, vybavený stejným ostěním, jako dvojice vstupů v jihovýchodním koutě místnosti. Jižní stěnu prosvětluje rozměrné, obdélné okno, v segmentem sklenuté nise, která probíhá až k podlaze.

Místnost č. 24 (Rytířský sál)

Jedná se o půdorysně nejrozsáhlejšího prostoru 1. patra sledovaného traktu. Půdorysně tvoří protáhlý lichoběžník, zaklenutý rovněž třemi poli žebrových kleneb. Zatímco prostřední pole je křížové, žebra v obou krajních polích vytvářejí síťové obrazce a stýkají se zde ve trojicích svorníků (obr. 26). Ze severní strany je tento vzorný sál prosvětlen dvojicí šestidílných oken (srov. obr. 3/20) v hlubokých nikách, vybavených kamennými sedátkami; v západním sedátku západního okna je druhotně zabudováno v kameni sekané koryto barokní výlevky. Šestidílná okna jsou vybavena v kameni sekanými os-

těními s bohatou profilací (srov. obr. 8/B, obr. 13). Západní stěna je v ose prolomena vstupním otvorem do místnosti č. 25, s kamenným ostěním se složitou, v koutech přetínanou profilací (hrana je projmuta oboustranně odsazeným oblounem, na který pak navazuje esovité projmutí a odsazený výžlabek). Ostění vyniká precizností kamenického opracování (obr. 27/A). Nalevo od popsaného dveřního otvoru se nacházejí příkladací dvířka, rámovaná třemi bloky jednoduchého kamenného ostění s průběžnou, subtilní hranolovou lištou. Jižní stěna je v západní části prolomena dveřní, segmentově zaklenutou nikou, která je z vnější strany vybavena v kameni sekaným ostěním, obdobně, ovšem hruběji provedené profilace, jako u ostění vstupu do místnosti č. 25 (obr. 27/B). V ostění jsou osazeny dveře, jejichž vnější (z popisované místnosti odvrácený) líc je pobit diagonálně kladenými železnými pásky, rámuje plošky, zdobené v plechu provedenými reliéfy s figurami dvouocasého lva, orla a zubří hlavy s chrípím, protknutým ozubeným kruhem (ostění je ze strany místnosti č. 24 druhotně upravováno pro osazení těchto dveří). Nalevo od tohoto vstupu je dochován krb s kamennými čelistmi, nad kterým se v omítce rýsuje obrys vysoké (360cm), segmentem sklenuté niky (zazděný okenní otvor?). Zcela vlevo se pak v jižní stěně nachází vstup do místnůstek, souvisejících s chodbovým traktem (vstup je vybaven jednoduchým ostěním s obíhající, subtilní lištou hranolového profilu). V jihovýchodním koutě místnosti proniká klenbou oblé těleso zrušeného krbu, zaslepené dole segmentovou klenbičkou. Ve východní stěně rytířského sálu vidíme příkladací otvor (vpravo) a niku vstupu z místnosti č. 23. Podlaha rytířského sálu je dlážděna čtvercovými, pískovcovými dlaždicemi, při jihozápadním koutu je patrný malá plocha, dlážděná cihlami.

Místnost č. 25

Jedná se o menší místnost, téměř čtvercového půdorysu. Je zaklenutá klášterní klenbou, nasazenou na jednoduchou, subtilní římsu. Obdobné klenby kryjí i další místnosti č. 26, 27 a 28. Ve vrcholu klenby je zde osazen kruhový, kamenný medailon s petřvaldským znakem a obíhajícím nápisem: „SIGMVND. HERR. VON. PETTERS-WALD. ANNO. 1737“. Ze severní strany je místnost prosvětlena obdélným oknem v hluboké, segmentem zaklenuté nice, západní stěna je prolomena vstupem, vybaveným kamenným ostěním jednoduché profilace (výřez, obíháný v odstupu subtilní lištou). V ose překladu je vysekán reliéf štítu se zástrizlovskou lilí s iniciálami N a Z v horní části a letopočtem 1629 v části dolní. Jižní stěna místnosti je prolomena další okenní nikou, probíhající až k podlaze; čtyřdílný okenní otvor, mířící do chodbového traktu je vybaven v kameni sekaným ostěním, obdobné profilace, jako okna v Rytířském sále (obr. 28). Nalevo od okna se nachází drobná, mělká nika.

Místnost č. 26

Místnost téměř trojúhelníkového půdorysu je osvětlená pouze obdélným nadsvětlíkem nade dveřmi v krátké, západní stěně. Tyto dveře vedou na terasu, která korunuje hmotu oblého rizalitu při severozápadním nároží traktu. Jihozápadní stěna je prolomena vstupem obdélného tvaru, ústícím do sousední místnosti (č. 27). Vstup je vybaven v kameni sekaným ostěním s okosenou vnější hranou, přičemž toto okosení se na trnoží zalamuje kolmo k výřezu vstupu. Severní stěna místnosti je prolomena drobným vstupem, vybaveným v kameni sekaným ostěním sedlového výřezu, jehož vnější hrana je rovněž okosená. Portálek ústí do úzké, vysoké niky s oblým ukončením, ve kterém je situován záchod. Ukončení je sklenuto konchou, ve stěnách se nachází dvojice drobných výklenků, mezi nimiž je situováno drobné okénko klíčového výřezu (srov. obr. 3/31).

Místnost č. 27

Tato prostora je osvětlena od západu dvojicí obdélných oken v hlubokých nikách, v protější stěně se nachází krb s čelistmi, tvarovanými stejně, jako u krbu v Rytířském sále, napravo od něj je situována nika v místech bývalého vstupu; z vnější strany je tento zaslepený vstup vybaven jednoduchým, kamenným ostěním se zástrizlovským štítkem s iniciálami J Z. Obdobným portálem (bez iniciál) je vybaven vstup do místnosti č. 28.

Obr. 28: Hrad Buchlov, pohled z dvorního traktu na ostění okna v jižní zdi místnosti č. 25, pohled od jihovýchodu.

Místnost č. 28

Místnost lichoběžníkového půdorysu je osvětlená od západu obdélným oknem v hluboké nice, nalevo od něj se nachází úzká nika záchodová. V severozápadním koutě je cihelná podlaha prolomena maltovou plochou, související s komínem kuchyně, situované zde v přízemí. V krátké, východní stěně se nachází nika vstupu, ústícího do chodbového traktu; zvenčí je vstup vybaven jednoduchým, kamenným ostěním (obdélný výřez, provázený s odstupem subtilní lištou, hranolového průřezu). Ve vrcholu klenby je osazen kruhový medailon stejného provedení, jako v místnosti č. 25.

D) 2. PATRO (obr. 17/D)

Místnost č. 31

V úrovni 2. patra se v prostoru sledovaného traktu nachází pouze místnost v interiéru východní věže. Ta je přístupná nepravidelně vedenou chodbičkou v šířce zdiva jižní zdi věže. Tato chodbička je na obou stranách opatřena v kameni sekanými ostěními; zevnitř se jedná o kvalitní, barokní ostění, zdobené v horních rozích uchy s kapkami. Zvenčí je ostění sestaveno z prostých hranolových prvků. Jako stojky na východní straně využil tento portálek stojky portálku staršího, zpřístupňujícího záchodovou niku v mělkém rizalitu při jižní zdi věže. Ostění tohoto portálku má segmentově vzdušné nadpraží a jeho vnější hrana je okosená; okosení se v trnoží pravouhle zalamuje k výřezu vstupu; levý okraj levé stojky tohoto portálku je pouze hrubě přisekaný – to lze považovat za doklad dodá-

Obr. 29: Hrad Buchlov, půda, detail rubu klenby (A) nad místností č. 31, obklopeného subtilní zídka (B) s nelicovanou vnitřní stranou a s otisky dřevěných konstrukcí (označeno šipkami), pohled od severu do severozápadního koutu prostoru.

tečného zahlobnutí vstupu do místnosti č. 31 v sousedství staršího portálu, vedoucího na záchod. Vlastní místnost má čtvercový půdorys a je osvětlena menším, obdélným oknem v hluboké nise se segmentovým záklenkem (obr. 3/5). V protější stěně se nachází nízká nika, jejíž segmentový záklenek nasedá oblé na roviny špalet; v její hloubce se rýsuje drobné, obdélné, dnes zaslepené okno. Místnost je zaklenuta žebrovou, křížovou klenbou, obdobně utvářenou jako klenba v patře věže (místnost č. 11). Stěny místnosti jsou opatřeny omítkou s iluzivní malbou, evokující prostředí interiéru egyptské hrobky.

E) PŮDA (obr. 17/E)

Sledovaný prostor půdy završuje celou plochu severního traktu; na jihovýchodní straně obsahuje horní partii hranolové, východní věže, na straně jižní je pak půdní prostor ukončen severní stěnou hranolové věže západní, ve které je druhotně proražen vstup do jejího interiéru. Vypovídací schopnosti prostoru jsou determinovány faktem, že ve 30. letech 20. století krov zcela shořel. Požár zničil, či poškodil i další dřevěné prvky, i zděné konstrukce. Při následné, důkladné opravě byly poškozené části přezděny a opatřeny plošnými omítkami pokrývajícími téměř všechny povrchy zdí. Vnější strana prostoru půdy je vymezena subtilní zídka ze smíšeného zdiva s převahou kamene, s drobnými, dodatečně upravovanými okénky s cihelnými špaletami.

Z východní věže je zde patrná srovnaná koruna jejího zdiva, na které je v jižní a východní části situována cihlou dlážděná, cca 70cm široká chodbička, vymezená po stranách omítanými stěnami. Vnější zídka obsahuje ve své jižní partii dvojici nik (obr. 18/A). Západní z nich je pozůstatkem převětu (obr. 17/E//1). Má segmentový záklenek se zbytky omítek se zčernalým povrchem. Výklenek je cca 40cm hluboký, ve spodní části je otevřen do zasypané šachty o půdorysných rozměrech cca 30 × 30cm. Ve spodní části niku po stranách zužují cca 40 cm vysoké pilířky (vevázané do zdiva), při lici zdiva jsou zde patrné stopy po „uzavření“ této šachty subtilní, cihelnou příčkou. Na koruně popsanych pilířků jsou po bocích rýhy po odstraněných, tenkých deskách, v zadní části je část jedné desky dokonce dochována. Zdivo niky je kompletně cihelné (cihly 30 × 13 × 7 cm).

Další, sousední nika je pozůstatkem střílnového okénka (vnitřní světlé rozměry v místě vyústění jsou 75 krát 47 cm), vybaveného novým, dřevěným překladem; pravá špaleta má půdorysně šikmý průběh, okénko se vně zužuje. Na ploše této špalety je rovněž dochován fragment ohořelé omítky. Vnější vyústění okénka je zaslepeno cihelnou plombou.

Pokračování chodbičky severním směrem je z východní strany ohraničeno zdí se zbytky „předpožárové“ omítky, v ose východního průčelí východní věže je zeď prolomena dalším okénkem s dřevěnými překlady (v interiéru trámek, z vnější strany dvojice subtilnějších prvků se spodními hranami, umístěnými níže).

Zmíněná chodbička je z vnitřní strany ohraničena cca 60 cm širokou zdí, která dále vymezuje čtvercový prostor nad půdorysem interiéru východní věže (místnost č. 31, obr. 17/E/2). Část jejich vnějších liců nese doposud „předpožárové“ omítky. Vnitřní stěny této zdi nejsou licovány, působí dojem konstrukce zděné „zvenčí“ (obr. 29). Z této vnitřní strany jsou ve zdivu patrné otvory, způ-

sobené zánikem subtilních, dřevěných trámků (tyto otvory jsou zvenčí zaslepeny). Tak v severní části západní stěny jsou patrné 2 tyto otvory, situované cca 10 cm nad sebou. Spodní z nich je tvořen dvojicí prvků, vzájemně propojených, které se (ve svislé rovině) směrem do interiéru mírně rozbíhaly. Otvory míří šikmo vzhůru do interiéru věže. Osa otvoru je mírně vytočena k severu. Horní otvor je pozůstatkem jediného prvku; jeho průběh je půdorysně kolmý k lici zdiva, ve svislé rovině rovněž stoupá směrem do interiéru věže. Otvory, podobné posledně popsanému jsou patrné ještě v jižní straně téže zdi a v severní partii východní zdi. Jižní partie téže zdi je zevnitř překryta násypem. V prostoru uzavřeném touto zdí je obnažen rub cihlové, křížové klenby (cihly o rozměrech: 9 × 26 × ? cm).

Severní líc východní věže je v půdním prostoru půdorysně deformován a pokryt novodobou omítkou, líc západní je dochován lépe a je zde patrný úsek, budovaný z kamenného, lomového zdiva za použití velkých kusů.

Podlaha severněji ležící partie půdy je oproti popsané části snížena. Po vnějším obvodu je vymezena trojicí bloků širokého zdiva, mezi nimiž lze tušit prostory zaniklých fasádních otvorů (obr. 17/E/3). Na jejich korunách je zde založeno pokračování půdní zídky s okénky; u severovýchodního nároží východní věže je situováno zaslepené okénko s dřevěnými překlady; v zazdínce je ve spodní části cca 10 cm hluboká, svislá nika.

Další, rovněž zaslepený otvor obdobných rozměrů, leží zhruba uprostřed východního úseku zídky. Jeho parapet je však nadezděn (zvenčí je rovněž patrný původní, parapetní trámek) v souvislosti s dodatečným zřízením níže položeného, rozměrnějšího otvoru (jeho vnitřní vyústění má výšku 125 a šířku 80 cm). Tento spodní otvor je zevnitř opatřen novodobou tesařskou zárubní s deskovými dveřmi. Překlad vnějšího vyústění otvoru je uložen níže, než vnitřní, prostor mezi nimi je zaomítán. Spodní otvor lze označit za manipulační dveře.

Další okénko je situováno přímo v koutě nad severovýchodním nárožím traktu. Má rovněž trámový překlad, jeho špalety jsou opatřeny půdorysným úskokem, zužujícím šířku otvoru; vnější vyústění je opět zaslepeno. Další okénko, situované západně, není zaslepeno a v podstatě odpovídá rozměry i konstrukcí okénku ve východním průčelí východní věže.

Nad nerovný povrch půdy zde výrazně vystupuje vzednutí ru-

bu cihelné klenby nad místností č. 22 (zdívo klenby zde přesahuje korunu dělicí zdi!).

Další plocha půdy nad klenbami místností č. 23 a 24 je téměř rovná. Ruby klenb jsou zde patrné v podobě tvarově nepřiléhajících mas cihelného zdiva, místy vyčnívajících nad zásyp. V západní části je v klenebním rubu patrná výrazná příčná drážka po zaniklé konstrukci, pravděpodobně po dřevěném trámu (obr. 17/E/4). Drážka je současná s budováním klenby. Čela klenby místnosti č. 24 přiléhají k západní zdi na spáru.

Nad hranolovým rizalitem je koruna zídky situována níže, její vyústění do prostoru půdy je na obou stranách novodobě přezděno (Při východním nároží je osazena cihla s letopočtem 1603). Prostor rizalitu byl osvětlen třemi okénky, umístěnými v osách stěn. Okénka jsou budována zcela odlišně od půdních okének výše popsaných. Záklenuk je segmentově sklenut, špalety se v půdoryse výrazně zužují až k příčné zdi, ve které je budován obdélný výřez vnějšího vyústění. Na vnější straně je jako překladu použito fošny (jistě se jedná o původní konstrukci). Západní okénko je druhotně zaslepeno. Nad úrovní podlahy půdy (násyp) je pod lícem stěny s okénky patrná nízká partie širšího, amorfního zdiva.

Navazující, západní příčný úsek půdní zídky je prolomen třemi identickými okénky (tvarově odpovídají okénkům v popsané části východně od hranolového rizalitu), východní z nich je zaslepeno a má zřejmě druhotně zvýšený parapet. Trnož této zídky tvoří mírně rozšířená partie (cca o 0,5 m) zaomítaného zdiva. Dále k západu, za tupým nárožím, je vnější stěna prostoru prolomena dvojicí obdobných okének s novodobými dřevěnými překlady. Východní z nich je zaslepeno a ve špaletách jsou pravděpodobně dochovány otvory po závoře (?).

Dále, k západu má vnější zídka poněkud jiný charakter, pod okenními parapety zde probíhá výrazná, horizontální, pracovní spára. Na západní straně je vnější zídka širší, než v popisovaných částech půdy (80 cm) a je prolomena trojicí okének, tvarově přibližně odpovídajících okénkům výše popsané partie, ležící východně. Prostřední z nich je zaslepeno, mezi ním a jižním okénkem z fasády půdní zídky vystupuje těleso komínu.

Prostor půdy je zde tvořen čtveřicí vzdušných kopulí rubů klenby nad místnostmi č. 25–28. Nad č. 25 je klenba zesílena příčným pasem. Klenební konstrukce je zde ze stran ohraničena zdmi, jejichž koruny probíhají v nesterých výškách. Kromě zdi severní má nejvýše situovanou korunu zeď východní, na jejímž západním lici je dochována velmi zajímavá situace (obr. 17/E/5, obr. 30): Nad násypem, kryjícím úžlabí mezi rubem klenby a zdí, jsou dochovány výrazné pozůstatky interiérové omítky, ukončené nahoře průběžnou, vodorovnou linií, ve které jsou místy dochovány zbytky nasazení omítky rovného stropu. Povrch omítky je opatřen několika vrstvami liček (bílé a šedé). Nad horní úroveň této omítky (a tedy nad úroveň zaniklého, rovného stropu) vystupují dva fragmenty starší, interiérové omítky s bílými líčkami na povrchu. Levá z nich vytváří nepravidelnou plochu, jejíž nejvyšší okraj leží cca 40 cm nad vodorovnou úrovní „dolní“ omítky. Tento fragment, dlouhý asi 1,5 m se nachází v levé polovině stěny. V pravé půli této stěny je situace obdobná, horní okraj fragmentu omítky je zde však zčásti tvořen obloukovým průběhem, s pozůstatky náběhu omítky klenebního líce. Jedná se s největší pravděpodobností o stopu po zaklenutí, utvářeném obdobně, jako v krajních polích klenby Rytířského sálu (klenba zde rovněž vytváří dvojici klenebních čel, srov. obr. 26). Zdívo mimo tyto interiérové, omítkové vrstvy je budováno zřejmě především z kamene, je-

Obr. 30: Hrad Buchlov, půda, detail západního líce zdi, dělicí v 1. patře místností č. 24 a 25; bílé šipky ukazují na pozůstatky interiérových omítek dvojice klenebních čel, černá šipka míří na vodorovnou hranu, kterou je ukončena plocha omítek mladších, souvisejících s rovnými stropem nad místností č. 25; pohled od západu.

Obr. 31: Hrad Buchlov, půda, detail severozápadního líce zdi, dělicí v patře místností č. 26 a 27; bílá šipka ukazuje na fragment omítky klenebního čela s pozůstatky zdiva klenby, pohled od jihu.

ho povrch je zčásti pokryt hrubou omítkou (zřejmě zdíci omítkou, stržená po povrchu).

Samotná zeď je v koruně široká cca 1 m a proniká obvodovou zdí severní (alespoň je to patrné ve spodní, rozšířené části). Na jižní a západní stěně místnosti jsou rovněž dochovány fragmenty interiérových omítek, souvisejících se zaniklým, rovným stropem.

Klenba nad místností č. 26 naléhá na východní zeď tak, že překrývá její lici; jihozápadní stěna nese rovněž výrazné pozůstatky interiérových omítek (obr. 17/E/6), jedná se opět o pozůstatek plochého stropu, horní partie této omítky leží však o něco výše, než nad místností č. 25. Nad jejím horním ukončením rovněž přesahuje plocha starší, omítkové plochy s nepravidelným ohraničením. Zdá se, že se opět jedná o čelo klenby, jejíž konstrukce byla na spáru přiložena ke zdivu.

Na opačném lici této zdi (tedy nad severovýchodní stěnou místnosti č. 27) se rovněž nacházejí fragmenty pozoruhodné situace (obr. 17/E/7, obr. 31); ve východní části je zde dochována část klenebního čela, které mělo zřejmě půlkruhový průběh. Fragment klenebního čela je pokryt interiérovou omítkou s vrstvami bílých, vápených liček. V horní partii omítky měkce navazuje na zakřivenou rovinu klenby. Velmi pozoruhodná je skutečnost, že se zde docho-

val i fragment vlastní konstrukce klenby – jedná se o cihelnou konstrukci, vevázanou (!) do popisované zdi.

Příčka mezi místnostmi č. 27 a 28 se v prostoru půdy nijak neprojevuje, na jihu půdu uzavírá stěna západní hranolové věže s druhotně proraženým průchodem do jejího interiéru. Zdivo věže nese stopy hrubé omítky. Kromě vysrávek je zdivo kamenné, jeho povrch nese stopy po požáru. Ve spodní partii zdiva věže nejsou dochovány žádné stopy po interiérových omítkách, či klenbě.

FOTOGRAFICKÁ DOKUMENTACE Z ROKU 1931

Dne 9. srpna 1931 došlo kolem 16. hodiny odpolední k tragickému požáru, který strávil střechy hradního jádra (Žižlavský 2006, 183). Vyhořelé půdní prostory se staly předmětem fotografického souboru, který je uložen v historickém fotoarchivu NPÚ ÚOP v Brně. Na snímcích je již půda vyklizena od spálených zbytků krovů. Pro náš průzkum mají tyto záběry velkou důležitost, protože zachycují v dostatečné podrobnosti některé dnes již neexistující, či nezřetelné situace:

Především si povšimněme výrazné hromady sutí před prostorem půdy hranolového rizalitu (obr. 32). Materiál té-

Obr. 32: Hrad Buchlov, historická fotografie půdy po požáru v roce 1931, pohled od jihu; napravo je z destruívané partie při západní zdi hranolového rizalitu je zde patrna sendvičová konstrukce zdiva, líc pravé části zdi je zřejmě opatřen omítkou. U paty levé části se rýsuje otisk po horizontálním trámu – průběh dřevěné konstrukce je dále vidět až téměř k severozápadnímu nároží v pozadí. Kolem okénka v průhledu (napravo od nároží) jsou patrné dva, symetricky situované svíslé, tmavší pásy (pravděpodobně opět jizvy po dřevěných konstrukcích). Dále vlevo je na vnější stěně patrná vodorovná, tmavá linie (zdivo bez omítek). V popředí, před vstupem do rizalitu, je zachycena hromada sutí ze zříceného zdiva, obsahujícího převážně vysoké cihly („prstovky“). (Snímek z r. 1931, fotoarchív NPÚ ÚOP v Brně).

to sutí je tvořen především cihlami („prstovkami“) a indikuje čerstvé zřícení nějaké konstrukce, zřejmě tenké příčky, odělující půdu nad rizalitem od zbylých částí půdy.

Ještě zajímavější detaily jsou patrné u paty půdní zíd-

ky, situované západně od hranolového rizalitu. Na snímcích je zde zachycena výrazná, horizontální nika se zbytky průběžného, dřevěného trámu, která je shora provázena hustým sledem kapes po trámech příčně ložených; tyto příčné trámy, jak je dodnes zčásti patrné, prostupovaly i na vnější fasádu zdi (obr. 32, 33). Nad prostorem Rytířského sálu (místnost č. 24) je zachycena změna výškové úrovně této konstrukce (obr. 33). Nad místností č. 26 pak tento horizontální pás končí. Zde je parný průběh svíslé niky. Pravděpodobně se jedná opět o pozůstatek zazděného, dřevěného prvku, další taková anomálie se rýsuje po pravé straně půdního okénka (obr. 3/29, 32).

U severozápadního nároží traktu a v partii západně od něj, je situace zcela jiná. Na fotografii č. 33 (srov. též obr. 32) je patrný vodorovný pás neomítaného

Obr. 33: Hrad Buchlov, půda severního křídla, pohled severovýchodní část obvodové zídky, pohled od západu; napravo průhled do interiéru rizalitu, dole příčka mezi partiemi C a D. Ve spodní partii zídky jsou patrné prohořelé zbytky a otisky horizontálně položených trámů, lícujících s vnitřní stěnou zídky. Nad trámy jsou místy patrné pravidelně rozmístěné otvory po příčně ložených trámcích. Obdobné jizvy po dřevěných konstrukcích jsou patrné i v partii blíže rizalitu; horizontální trám je zde položen níže. U překladů okének je vidět, že prohořely až do vnější fasády. (Snímek z r. 1931, fotoarchív NPÚ ÚOP v Brně).

zdiva, ve kterém jsou v pravidelných rozestupech patrné kapsy po trámech. Tento pás probíhá těsně pod úrovní parapetů okének.

VYHODNOCENÍ STAVEBNÍHO VÝVOJE SEVERNÍHO TRAKTU HRADU BUCHLOVA

V úvodu této části studie připomeňme jen ve stručnosti, že hrad Buchlov je řazen k nejstarším, kamenným královským hradům na území Moravy a jeho vznik je předpokládán před polovinou 13. století. Ve druhé polovině téhož věku je na hradě doložena významná stavební činnost – vzniká zde velmi kvalitní raně gotická kaple, dochovaná v rozsáhlých fragmentech dodnes. V 15. století je předpokládáno válečné poškození hradu a v poslední čtvrtině pak další, rozsáhlá přestavba, prováděná zástavními držiteli, pány z Cimburka. Na počátku 16. století hrad přechází natrvalo do soukromých rukou a v průběhu tohoto věku je zde prováděna další, nákladná a rozsáhlá přestavba, která se v hradním jádru dotkla především jeho jižní části. Větší stavební úpravy probíhaly v areálu hradu ještě v 17. století, později jsou zde prováděny pouze drobnější úpravy (srov. *Plaček 2001*, tam viz další lit.)

Při zkoumání stavebního vývoje severního traktu jádra hradu Buchlova se, zcela logicky, tážeme po nejstarších stavebních konstrukcích, které je zde možno objektivně nalézt. Odpověď na tuto otázku je však, především vzhledem k překrytí starších konstrukcí četnými mladšími úpravami, velmi obtížná.

Pozdně románská stavba

Dosavadní odborná hodnocení nejstarší podoby sledované části hradu se shodují na tom, že mezi oběma hranolovými věžemi, jejichž stáří je většinou uváděno jako pozdněrománské (popř. je za starší pokládána věž východní, srov. *Samek 1994*, 316; *Líbal 2001*, 48), probíhá na severní straně polygonálně zalamovaná hradba, před jejíž vnější líc hmoty věží předstupují pouze minimálně (u západní věže je hradba přiložena dokonce těsně k jejímu severozápadnímu nároží)¹⁾. Někteří badatelé předpokládají, že vstup do hradního jádra byl v nejstarší stavební fázi umístěn v této hradbě a to při severním boku západní věže (tedy v prostoru dnešních průchodů mezi místnostmi č. 18 a místnostmi č. 16 a 17, srov. *Janiš – Kohoutek 2002*, 172).

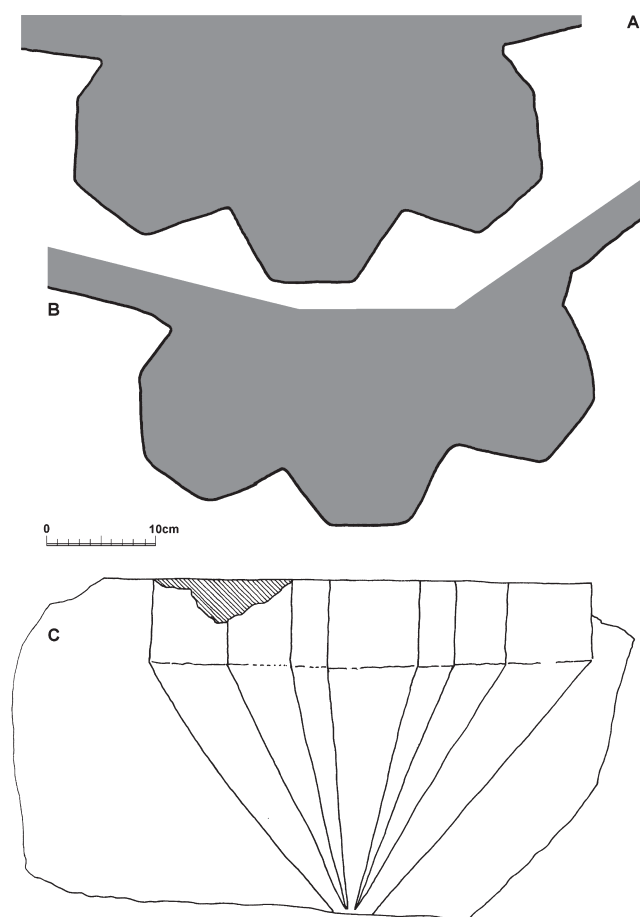
Do námi sledované části hradu spadá pouze věž východní, která evidentně prošla podstatnými přestavbami a vyjádřit se k jejímu stáří dnes zcela objektivně nelze. Rozpaky budí už její nepravidelné půdorysné utváření, kdy její jižní a severní zeď dosahují poměrně velké šířky (nece-
lých 2,5 m), zbylé zdi jsou subtilnější (dosahují šířky cca 2 m,

Obr. 34: Hrad Buchlov, půda severního křídla, pohled na severozápadní stranu nádvoří jádra, pohled od jihovýchodu; vlevo nahoře severovýchodní nároží západní věže, napravo na ni navazuje vnější zídka půdního prostoru. Pod okenními otvory horizontální pás neomítaného (?) zdiva s kapsami po příčných trámech. Zcela vpravo je líc téže zídky – beze stop těchto otvorů (!). (Snímek z r. 1931, fotoarchív NPÚ ÚOP v Brně).

Obr. 35: Hrad Buchlov, detail styku severní stěny východní věže (vpravo) se stěnou severního traktu. Napravo je zachycena armatura severozápadního nároží věže, nalevo jsou pak zbytky omítky věže, zabíhající pod přiložené zdivo severního traktu (pohled od severozápadu).

Obr. 36: Hrad Buchlov, zaměření dvojice klenebních konzol, uložených v hradním lapidáriu; A, B – zaměření horních hran prvků, dole – čelní pohled na konzolu A.

východní zeď se však v dolní partii rozšiřuje rovněž na cca 2,5 m; vnější půdorysné rozměry věže jsou 10 × 8,8 m). Poměrně zajímavým prvkem věže je poškozený, honosný, raně gotický portál v přízemí, který nemusí být nutně dílem druhotné úpravy (srov. obr. 19, obr. 20). Východní průčelí věže, které není novodobě omítnuto, vykazuje četné pozoruhodné detaily (srov. obr. č. 5); pro pozdněrománské stáří věže zde však zatím nenalzáme žádné opory. V nárožích spodní, rozšířené partie dokonce nacházíme druhotně použité architektonické články minimálně gotického stáří (srov. obr. 4). Úrovně současných pater věže jsou pravděpodobně až z období pozdněgotické přestavby, i když odlišná úroveň podlahy patra od zbytku severního traktu, může svědčit o návaznosti na starší situaci (viz níže). S jistotou můžeme říci, že vnější zeď severního traktu je k věži po celé sledovatelné výši přiložena na spáru.

Obdobně se tatáž zeď přikládá na spáru i k věži západní, zde je dokonce dochován fragment exteriérové omítky věže, zabíhající do zmíněné spáry (obr. 35). Vzhledem k fragmentům ostění raně gotických oken, které jsou pravděpodobně integrální součástí zdi (obr. 8/B, 9/2, 15/2), lze s velkou pravděpodobností konstatovat, že dnešní severní obvodová zeď traktu ve svém celku není pozdněrománské stáří a že je mladší.

Vzhledem k situaci, předpokládané u západní věže (Kohoutek 1995, 20), která měla téměř celou svojí jižní stěnou vystupovat před hradbu, lze s podobnou situací uvažovat

i u její stěny severní. Považujeme za pravděpodobné, že hradba, uzavírající původní jádro na severní straně, se se západní věží stýkala v jejím severovýchodním nároží, příp. někde v jeho blízkosti v severní stěně věže. Věž by tak podstatnou částí své hmoty vystupovala z hradního jádra, vymezeného hradbou. Je možné, že ve spodních částech nádvorní zdi severního traktu zbytky této hradby dodnes existují.

Původní hradní jádro by tak mohlo zaujímat upravený vrchol úzkého skalního hřebene, probíhajícího směrem východ – západ. Upravené skalní podloží vystupuje zřejmě nejvýš v ploše nádvoří a v místech západní věže (výše skála vystupuje i v severozápadní části severního traktu, jak je patrné v západním čele sklepa), severovýchodní okraj této plošiny zřejmě zčásti probíhal v místech dnešní nádvorní zdi severního traktu.

Jediným, hmatatelným artefaktem pozdněrománského stáří ve sledovaném traktu je čtveřice bloků s průběžným, obloučkovým vlysem, druhotně použitá v bývalé hradní kuchyni²⁹ (srov. obr. 23).

1. gotická přestavba (2. polovina 13. – počátek 14. století, obr. 37/A)

Na předpokládanou, pozdně románskou stavební etapu hradu brzy navázala další, rozsáhlá stavební činnost, která výrazně zasáhla do utváření sledované části hradu. Předpokládáme, že zde došlo k výstavbě rozsáhlého palácového traktu, který zaujal podstatnou část severní strany jádra. Interiéry paláce se vně otevíraly úzkými, hrotitými okénky (některá byla i sdružená), vybavenými v kameni sekanými ostěními, jejichž vnější hrany byly zdobeny průběžným okosením³¹ (srov. obr. 8/B, 9/2, 15/2).

Rozsah tohoto paláce nám zatím zůstává utajen. Možná sahal až k západní věži (o starší, než pozdněgotické situaci zde může svědčit např. fragment klenby, zachycený na půdě – srov. obr. 31). Existenci paláce nám nejpřesvědčivěji dokládají fragmenty zmíněných okenních ostění u severozápadního nároží (průběh zdiva, souvisejícího s ostěním může napovídat tomu, že nároží původně svíralo poněkud tupější úhel) a u západního okna rytířského sálu (zde mohlo být okno sdružené). S podobně provedenými okenními ostěními se můžeme setkat např. na nedalekém hradě Šaumburku u Rajnochovic (Štětina – Vrla 2008), staveném biskupem Brunem v 70. letech 13. století i jinde na významných, soudobých stavbách (Bezděz, Zvíkov,...). Podle kompaktního zdiva, které pokračuje od naposledy zmíněného fragmentu k východu, až k hranolovému rizalitu, můžeme s jistotou předpokládat prostorové vyvinutí paláce i tímto směrem. Jeho ukončení na východní straně neznáme. Podle fragmentu staršího zdiva ve spodní partii, východně od zmíněného rizalitu (srov. obr. 10), není vyloučeno, že palác zde mohl končit pravoúhlým nárožím. K jihu pokračující zeď paláce se mohla napojovat na předpokládanou starou hradbu při severozápadním nároží východní věže.

Zajímavou otázkou je půdorysná dispozice tohoto paláce. Omítané a líčené stěny interiérů nám, samozřejmě, nedovolí, než spekulovat. I tak lze ovšem zjistit zajímavou půdorysnou situaci v přízemí. V severní části traktu lze rozlišit dvojici drobnějších místností čtvercového půdorysu, mezi nimiž se nachází dlouhá, obdélná místnost (obr. 17/B, místnosti č. 13, 14 a 15). Obdobná půdorysná skladba

místností je dochována v řadě paláců královských hradů od 2. poloviny 13. století (např. Bezděz, Kamýk nad Vltavou, Zvíkov,...) a její případné užití na významném Buchlově nemusí překvapit.

Střední sál byl zřejmě již původně podsklepen; situace na východní straně sklepa je změněna pozdějšími přestavbami.

Nad sklepením palác obsahoval přízemí a patro s okny, jejichž fragmenty známe ze severní fasády. Podle situování fragmentů těchto oken usuzujeme, že podlahy místností, které tato okna osvětlovala, ležely přibližně v úrovni dnešní podlahy Rytířského sálu (místnost č. 14).

Více informací o této stavbě zatím, bohužel neznáme. Můžeme pouze předpokládat, že s ní souvisí dvojice jehlanových klenebních konzol, vějířovitě se rozpadajících na tři polygonální prvky (obr. 36). Konzoly jsou dnes uloženy v hradním lapidáriu. Tupé úhly stěn, do kterých byly původně určeny, by snad mohly korespondovat s půdorysným vedením nádvoří zdi traktu a pocházet ze zaniklého, klenutého, arkádového ochozu, přimykajícího se k nádvořnímu průčelí tohoto paláce. Vznik zmíněných konzol můžeme vložit do pozdního 13. století (Kuthan 1994, 146), arkádové ochozy jsou zčásti dochovány na jiných královských hradech (např.: Zvíkov, Písek; srov. Durdík 2000, 431–433, 633–636).

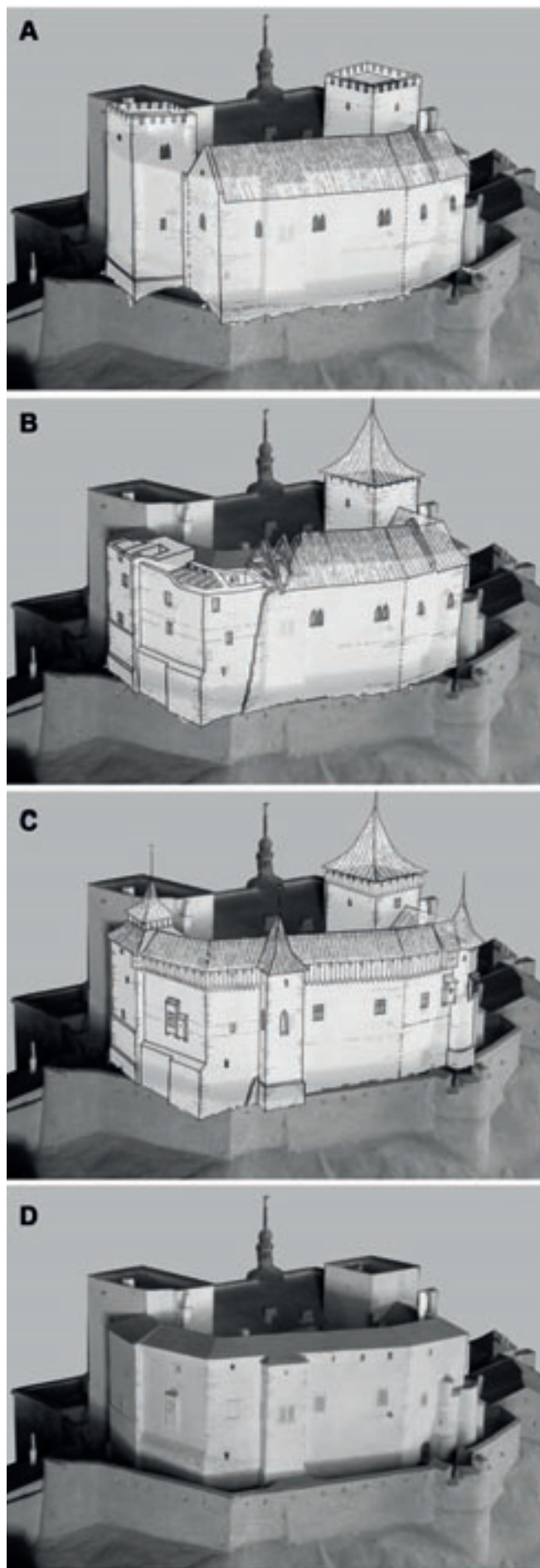
Je velmi pravděpodobné, že kvalitní portál, dochovaný v přízemí východní věže, je dodnes na svém původním místě. Pokud je věž pozdněrománská, tak tento portál dokládá její přestavbu v období pokročilé 2. poloviny 13. století⁴⁾. S touto úpravou může souviset i okno v západní zdi patra věže.

Bohužel, za současného stavu poznání se neumíme vyslovit k tehdejší podobě západní části sledovaného traktu, kde je některými badateli předpokládán vstup do jádra (Kohoutek 1995, 19, 24)

Podle dochovaných prvků z jižního paláce můžeme usuzovat, že za této stavební fáze bylo hradní jádro již zcela obklopeno obytnými palácovými křídly (snad jenom kromě severovýchodního nároží), připojujícími se k bokům dvojice hranolových věží, tvořících vyvážené dominanty stavby. Součástí tohoto pozoruhodného komplexu byla i náročná a křehká stavba hradní kaple, situovaná nad starší bránou v jihovýchodní části jádra (ta není předmětem našeho průzkumu).

Tuto významnou stavební etapu (která mohla plynule navazovat na starší fázi) můžeme pravděpodobně vřadit od období od 60. – 70. let 13. století do počátku následujícího věku.

Obr. 37: Hrad Buchlov, hypotetické rekonstrukce podoby severního traktu v různých etapách výstavby, axonometrické pohledy od severovýchodu; jako podkladu bylo použito fotografie plastického modelu hradu, který zachycuje jeho stav před úpravami v 50. letech 20. století (model je součástí vstupní expozice hradu). A – počátek 14. století (siluetu hradu ovládá dvojice pravděpodobně pozdně románských věží, na severní straně stojí palácový trakt, vybavený možná arkádovou pavlačí z nádvořní strany; B – 2. polovina 15. století (východní část hradu stavěna zcela znova, východní věž je snížena, její východní část je postavena znovu; stává se součástí nově budované palácové stavby ve východní části traktu), C – období na konci 15. a počátku 16. století (předchozí stavební etapa zřejmě není dokončena a dochází k její radikální přestavbě a začlenění do nově budovaného, výstavného, pozdně gotického traktu), D – 20. století.

2. gotická přestavba (do závěru 15. století, obr. 37/B)

Stopy další stavební fáze rozeznáváme především ve východní části sledovaného traktu. Je pravděpodobné, že její realizaci předcházela destrukce východní části předpokládaného paláce. Tato stavební fáze přinesla zřejmě prodloužení traktu východním směrem a vtiskla mu zde v podstatě dnešní rozsah. Za pozornost jistě stojí rozšíření soklové partie východního čela traktu, které může reagovat na případné statické problémy této části hradu (ty mohly být, samozřejmě vedle možnosti poškození válečnými událostmi, příčinou destrukce východního čela starého paláce). Pozoruhodným detailem vnější fasády této části traktu je průběžný, vodorovný pás zdíva, odlišující se výraznými plochami malty na povrchu a absencí kvádrové armatury severovýchodního nároží. Pravděpodobně se jedná o technickou anomálii, vzniklou v průběhu stavebních prací.

V interiéru jsou součástí této fáze pozůstatky plochých stropů, projevující se průběžnými ústupky v šířce protilehlých zdí v místnostech č. 12 a 13, či otiskem stropního trámu (obr. 21). Výšková úroveň těchto zaniklých stropů nekoresponduje se současným, vertikálním členěním této části paláce, které je dílem závěru 15. století. Součástí této přístavby jsou i široké koruny zdí z pozůstatků okenních (?) nik v dnešním půdním prostoru, mezi východní věží a hranolovým rizalitem (obr. 17/E/3); jejich existence dokládá větší výškové vyvinutí této nové části traktu, než dnes (pozůstatky oken traktu na vnější fasádě – viz partie obr. 3/12, 3/16, snad 3/10 a 3/15).

Východní průčelí východní věže s druhotně použitými architektonickými články (srov. obr. 4), je pravděpodobně zcela, popř. zčásti dílem radikální přestavby (po předchozím poškození?), která však předcházela dostavbě východní části paláce (viz spára mezi oběma partiemi). Je pravděpodobné, že hmota východní věže byla při této přestavbě snížena na výškovou úroveň nově přistavěného traktu a interiéry těchto objektů byly propojeny. V nejvyšší úrovni věže byla vybudována subtilní zídka se střílnovými okénky a zčásti dochovaným záchodem v jižní části (obr. 17/E/1, obr. 18/A); tato zídka pravděpodobně korunovala i nově přistavěný trakt.

Je možné, že tato stavební etapa nebyla dokončena v zamýšleném rozsahu a následně došlo k jejímu převrstvení další, rozsáhlou přestavbou (nesjednocení výšek stropů traktu – viz dále).

Pokus o dataci této fáze naráží na nedostatek časově citlivých prvků, které by s ní mohly souviset. Je možné, že poškození východního čela hradu souvisí s jeho předpokládaným dobýváním za česko-uherských válek (tehdy mělo dojít k zásadnímu poškození gotické kaple nad průjezdem v jihovýchodní části jádra (srov. Kohoutek 1995, 20)).

V této souvislosti je nutno zmínit výsledky archeologické sondáže, prováděné J. Kohoutkem v severovýchodní části parkánu. Zde byl nalezen pozůstatek starší parkánové hradby, situované blíže ke sledovanému traktu a doklady výrazné požárové vrstvy, spojované autorem výzkumu rovněž s válečnými událostmi 15. století (Janiš – Kohoutek 2002, 167). Je možné, že právě rozšíření paláce k východu a s ním související zúžení parkánu, přineslo potřebu přeložení parkánové hradby do dnešní polohy.

3. gotická fáze (přelom 15. / 16. století, obr. 37/C)

Sledovaný trakt hradního jádra, utvářený výše uvedenými, předpokládanými stavebními fázemi, stanul ve 2. polovině 15. století před zásadní přestavbou, která dodnes určuje podstatnou část jeho výrazu.

Palácový blok byl z vnější části obohacen o 2 půdorysně odlišně utvářené rizality, hranolový a kruhový. Oba byly ve spodní partii vybaveny rozšířeným soklem, krytým kamennou římsou pultového sklonu. Spodní části těchto útvarů byly až do výše podlah patra plně, v horní části pak obsahovaly prostory, tvořící součásti vzosných interiérů patra (u kruhového rizalitu se jedná samozřejmě o předpoklad, jeho horní část se nedochovala).

Sledovaná přestavba se citelně dotkla celého palácového traktu; došlo k vybourání okenních ostění (z tohoto zásahu mohou pocházet druhotně použité architektonické články ve zdivu hranolového rizalitu, srov. obr. 12) a pravděpodobně i k výměně části zdíva vnějšího průčelí (jedná se o partii nad vstupem do parkánu s vysokým, zčásti zazděným oknem – viz obr. 3/24, obr. 14). Je velmi pravděpodobné, že dílem této přestavby jsou i klenby prostor v přízemí (místnosti č. 12–15), včetně portálů. Všechny tyto místnosti byly vybaveny vstupem přímo z nádvoří a drobnými, větracími okénky při těchto vstupech. Valená klenba byla zřejmě v této době vložena i do přízemí východní věže (místnost č. 11). Vyšší partie této věže byly rozděleny na dvojici nad sebou situovaných místností (č. 21 a 31), zaklenutých křížovými klenbami. Koruna věže byla snížena již v předchozí stavební fázi (viz výše), nad vnitřními lici vyrostla nízká nástavba, kryjící rubové části klenby místnosti č. 31 (obr. 17/E/2, obr. 29).

Architektonicky velmi kvalitní prostory se žebrovými klenbami různých obrazců byly vybudovány v patře traktu (většinou se jedná o křížová pole a jejich řazení, v Rytířském sále jsou krajní pole opatřena síťovými obrazci). Na klenebních svornících byla vyvedena rozsáhlá erbovní galerie (Kasík 1999). Oproti výsledkům předchozího bádání však lze nyní konstatovat, že obdobně klenutý prostor (prostory?) se nacházel i západně od Rytířského sálu.

Interiéry byly osvětlovány rozměrnými okny z vnější strany, ale i z nádvoří. Vstup do nich byl řešen pravděpodobně z pavlače, obíhající dvorní průčelí traktu; je možné, že bylo využito tušeného, raněgotického arkádového ochozu.

Dosavadní znalosti nám neumožňují vyjádřit se k řešení fasád traktu, na základě soudobých analogií však můžeme samozřejmě předpokládat, že vnější omítky byly zdobeny zvýrazněnými paspartami, či nárožními, srov. např. nedaleký Nový Světlav (Vrta 2010).

Hranolový rizalit svojí korunou přesahoval zdivo staršího paláce. Svislá spára nad východním okrajem torza kruhového rizalitu zřejmě svědčí o tom, že jeho horní partie byla prostorově vyvinuta obdobně. Nejpozději v této době vznikla na sledovaném palácovém traktu vně vysunutá nástavba, budovaná zřejmě převážně ze dřeva (obytné patro, či ochoz). Tuto nástavbu tušíme na základě stop, dochovaných na fotografiích z roku 1931 (obr. 32, obr. 33, srov. obr. 3/29). Minimálně v této době je již dobudována i západní obytná část traktu, vybavená rovněž klenbami.

Tuto zásadní přestavbu je možno zařadit do období 80. let 15. století, s pravděpodobným přesahem do století následujícího⁵⁾.

Další úpravy v 16. století

S dalšími úpravami z průběhu 16. století lze ve sledovaném traktu snad ztotožnit ostění k východu hledícího okénka ve 2. patře východní věže (obr. 3/5) – jeho jednoduchá, subtilní profilace zcela odpovídá architektonickým detailům, použitým na jiných místech hradu významným stavebníkem Janem Ždánským ze Zástřizl (*Vřla – Kyncl – Novotný 2006*). Je pravděpodobné, že ještě v 16. století bylo zrušeno výše zmíněné lehčí patro (či ochoz) a nahrazeno dodnes dochovanou zdí s okénky, tvořící vnější obvod půdního prostoru (dnes mimo západní část traktu).

Je možné, že v průběhu 16. století došlo ke snížení podlahy v přízemí východní věže (místnost č. 11).

Pozdně renesanční úpravy 17. století

Stavební činnost v 17. století máme doloženu jednak konvolutem cihel s letopočtem 1603, jednak dendrodaty z některých dřevěných konstrukcí jádra. Např. dřevěný práh portálu v místnosti č. 14 (srov. obr. 22) byl zhotoven ze stromu, pokáceného v období 1651–1686). V neposlední řadě nám pomáhají štítky se zástřizlovským liliemi a letopočtem 1629, dochovanými v nadpražích dveřních ostění v místnostech č. 25 a 27.

Vše nasvědčuje tomu, že v tomto širším období prošel severní trakt důkladnou opravou a přestavbou. Je velmi pravděpodobné, že tyto úpravy byly vyvolány statickou havárií severozápadní části vnějšího průčelí traktu, při které byly rozebrány (či se zřítily) velké části zdiva patra. Při této události vzaly za své i klenby západní části patra a horní partie kruhového rizalitu. Destruovaná část vnější zdi byla vyzděna znovu a do interiérů byly vloženy nové, trámové stropy (jejich pozůstatky jsou dochovány na půdě, srov. obr. 30). Při nové výstavbě bylo severozápadní nároží provedeno v poněkud ostřejším úhlu, než původní. Zbytek okenního ostění při jižním boku torza kruhového rizalitu může dokladat, že výškové členění nově vystavěné partie traktu bylo zpočátku složitější (obr. 3/33).

Součástí úprav jsou jistě i okenní ostění v přízemí východní věže (obr. 3/3) a v severní stěně místnosti č. 22. Posledně jmenované okno souviselo s nově zřízenou, klenutou místností, přepažující starší, pozdněgotický sál (konstrukce této místnosti byly koncem 50. let 20. století odstraněny). Tato úprava si vyžádala zazdění původního vstupu do místnosti č. 23, vybaveného sedlovým portálem a zřízení dvojice nových vstupů, vybavených v kameni sekanými ostěními s profilovanými římsami.

Je pravděpodobné, že dílem této etapy je i současná podoba oblé záchodové vížky, vybavené otvory v podobě klíčových střílen při východním boku kruhového rizalitu (obr. 3/31).

V této etapě vznikly i dochované nádvorní komunikační trakty a to pravděpodobně v plném rozsahu.

Barokní úpravy 1. poloviny 18. století

Některé z barokních úprav sledovaného traktu máme velmi dobře datovány. Jedná se o klášterní klenby místností 25–28 (dvě z nich mají ve vrcholu dochovány kamenné, kruhové svorníky se jménem stavebníka, Zikmunda z Petřvaldu a letopočtem 1737), které zde nahradily přes sto let staré, trámové stropy. Obdobně utvářené klenby byly zřízeny i v přízemí a patře části dvorního traktu, západně od stud-

ny. V téže době došlo zřejmě v patře k výměně některých okenních ostění (místnosti č. 25, 27 a 28).

Dílem této stavební epochy je pravděpodobně i poměrně složitý a zajímavý organismus kuchyně, pekárny a přípravný jídel, vybavený mohutným komínem. Jako součást těchto úprav sem byly přeneseny, neznámo odkud, čtyři v kameni sekané bloky s obloučkovým vlysem, použité jako součást rozměrného pasu právě v kuchyni.

Barokního původu je i kamenná výlevka, která byla spolu s okolní zazdívkou, vsazena do parapetu západního okna, osvětlujícího Rytířský sál (obr. 3/20).

20. století

Velmi významnou a tragickou událostí 20. století byl požár, který v roce 1931 zcela zničil krovy sledovaného traktu. Následky požáru jsou velmi dobře zachyceny na souboru dobových fotografií – z nich vyplývá, že ohni padla za oběť i většina dřevěných prvků, zazděných ve vnější zdi půdy (předpokládané pozůstatky ochozu, překlady a parapety okének apod. obr. 32–34). Málo známou částí stavebního vývoje hradu jsou památkové úpravy 50. – 60. let 20. století, které zde probíhaly před jeho novodobým zpřístupněním. Nejmarkantnějším zásahem bylo zboření renesanční klenby a příčky v sále s pozdně gotickou klenbou (č. 22), dále zde proběhlo zaslepení některých a opětovné zprůchodnění jiných vstupů apod. Z detailních úprav uvedme zhotovení nových, členících prvků vícedílných, pozdně gotických oken.

ZÁVĚREM

Předložená studie chce být základem pro potřebné, další bádání v oblasti stavebního vývoje této mimořádně hodnotné kulturní památky. Vzhledem k rozsahu získaných poznatků musel být předložený text zkrácen; některé, zde pouze zmíněné poznatky, budou publikovány později. Na závěr chce autor poděkovat všem, kteří byli při provádění průzkumu, či zpracování jeho výsledků nápomocni (řazeno abecedně): P. Dvořák, K. Hodaňová, Z. Chudárek, D. Janiš, R. Jošek, M. Jošková, T. Kyncl, L. Mikulová, Z. Vácha, J. Varhaník.

Tato studie byla zpracována za podpory institucionálního úkolu vědy a výzkumu NPÚ č. 21301 – „Vědecký výzkum a aplikace metod operativního zpracování stavebněhistorických a uměleckohistorických průzkumů prováděných při obnově kulturních památek a nemovitostí v památkově chráněných územích“.

Príspevek vznikl v rámci plnění výzkumného cíle NPÚ: Výzkum nemovitých památek v ČR. Aktuální metodické otázky průzkumu a dokumentace, ohrožené druhy památek a jejich vybrané exempláře, financovaného z institucionální podpory Ministerstva kultury na dlouhodobý koncepční rozvoj výzkumné organizace.

POZNÁMKY

- 1) Z nejnovější literatury uvedme alespoň základní výběr: B. Samek pokládá východní věž za starší, západní za mladší (vystavěnou do 70. let 13. století), či současnou, výstavbu severní obvodové hradby klade do 13. století, či až do období kolem roku 1400 a předpokládá, že byla vystavěna na starších základech (Samek 1994, 316), M. Plaček klade obě věže do počátku výstavby hradu a severní hradbu obecně do 13. století (Plaček 2001, 142, 143), podobně hodnotí podobu nejstaršího hradu i T. Durdík a P. Bolina (Durdík – Bolina 2001, 147–148). Rovněž D. Janiš a J. Kohoutek se přiklání k pozdně románskému stáří obou hranolových věží, k severní hradbě se však nevyjadřují (Janiš – Kohoutek 2002).
- 2) K těmto pozoruhodným, architektonickým prvkům se lze zatím vyslovit pouze hypoteticky. Není, samozřejmě, pochyb, o jejich pozdněrománském stáří a jejich původu u mistrů kamenické huti, působící na stavbě nedalekého cisterciáckého kláštera Velehrad. Pokud byly tyto články pořízeny přímo pro nějakou stavbu na Buchlově (a nebyly na hrad dovezeny v novověku z Velehradu), pak se otvírá otázka, jaká že to byla stavba, na které by našel uplatnění takto rozměrný a náročně zdobený oblouk. Dříve vyslovené hypotézy zvažují možnost interpretaci jako fragmentů výzdoby triumfálního oblouku, nebo otvoru, propojujícího tribunu s lodí kaple, či bohatě zdobeného portálu (např. Samek 1994, 315; Durdík – Bolina 2001, 149; Janiš – Kohoutek 2002, 171–172). Je pravděpodobné, že bloky pocházejí z výzdoby významného, pravděpodobně sakrálního objektu, či prostoru (hradní kaple, či spíše kostel). Identifikace tohoto objektu se zatím v areálu hradu nezdařila (srov. Janiš – Kohoutek 2002). K rozšíření diskuze na toto téma lze poukázat na přestavěný objekt v jižní části jádra, považovaný doposud za pozdně románský palác. Proporce této stavby však tuto interpretaci příliš nepodporují. Další světlo zde však může přinést pouze hloubkový průzkum, který však v současné době není reálný.
- 3) S takto tvarovanými ostěními se setkáme i v konstrukcích jižního palácového traktu; jedná se o zbytek hrotitého okenního ostění v nádvořním průčelí a kompletní ostění obdélného okénka na jižní fasádě západní části paláce.
- 4) Přímé vstupy z nádvoří do přízemí hranolových věží jsou známy z několika případů královské hradní architektury 13. století (Týřov, Zvíkov,...). Jedná se vždy o donjon – situování vstupu v přízemí východní věže by mohlo rovněž posloužit ke klasifikaci východní buchlovské věže jako donjonu.
- 5) S. Kasík datuje vznik znakových svorníků v místnostech se žebrovými klenbami do období 1484–86 (Kasík 1999, 236); B. Samek datuje vznik žebrových klenb východní věže dle letopočtu na okenním ostění, již do r. 1481 (Samek 1994, 316). Autorovi této stati se ostění s datací nepodařilo nalézt.
- 6) Za poskytnutí výsledku doposud nepublikovaného dendrochronologického průzkumu děkuji jeho autorovi, Ing. Tomáši Kynclovi.

ZÁKLADNÍ LITERATURA

- Durdík, T. 1999: Ilustrovaná encyklopedie Českých hradů. Praha.
- Janiš, D. – Kohoutek J. 2002: Hrad Buchlov a jeho úloha ve fortifikačním a správním systému středověké východní Moravy, Slovácko XLIV, Kasík, Uherské Hradiště, 167–181.
- Kohoutek, J. 1995: Hradý jihovýchodní Moravy. Zlín.
- Kuthan, J. 1994: Česká architektura v době posledních Přemyslovců: města, hradý, kláštery, kostely. Praha.
- Libal, D. 2001: Katalog gotické architektury v České republice do husitských válek. Praha.
- Plaček, M. 2001: Ilustrovaná encyklopedie moravských hradů, hrádků a tvrzí. Praha.
- Samek, B. 1994: Umělecké památky Moravy a Slezska 1 (A–I). Praha.
- Štětina, J. – Vrla, R. 2008: Okno ve dvorním průčelí severního paláce hradu Šaumburku, in: Dějiny staveb 2008, Plzeň, 108–108.
- Vrla, R. – Kyncl, T. – Novotný, J. 2006: Dům s Tanečním sálem na Buchlově, Průzkumy památek XIII, č. 2, 112–124.
- Vrla, R. 2010: Nový Světlov, nové objevy, in: Dějiny staveb 2010, Plzeň, 73–85.
- Žižlavský, B. 2006: Buchlov, historie a příběhy hradu. Hýslý.

GLOSSEN ZUR BAUENTWICKLUNG DES NORDLICHEN BURGKERNTRAKTES VON BUCHLOV

Den Inhalt des vorliegenden Beitrags stellt die Präsentation der Forschungsergebnisse vom Nordtrakt der Burg Buchlov (Bez. Uherské Hradiště [Ungarisch Hradischt], Kr. Zlín) dar. Diese landesfürstliche Burg wurde vor der Mitte des 13. Jahrhunderts gegründet. Die bisherigen Forschungen konzentrierten sich vor allem zum südlichen Burgkern. Man identifizierte da ein spätromantisches Gebäude, das als der ursprüngliche Palas bezeichnet wurde, und ein Paar gewaltige viereckige, mittels Wehrmauer verbundene Türme. Die Entstehung des nördlichen Burgkerntraktes wurde vor allem in den Zusammenhang mit dem massiven spätgotischen Umbau aus der Wende des 15. und 16. Jahrhunderts gelegt.

Die Ergebnisse der präsentierten Forschung haben da zur Überraschung das Vorhanden von einem frühgotischen Palas mit erhaltenen architektonischen Details bewiesen (Abb. 13, 15, 17, 49/A). Einen Teil davon möge auch der Arkadengang an der Hofseite dargestellt haben. In der folgenden Etappe (spätestens in der 2. Hälfte des 15. Jahrhunderts) erfolgte der Wiederaufbau des früher destruierten Ostteils der Burg. Der neue Teil besaß die in den Höhen nicht an die Höhen vom alten Palas anknüpfenden Balkendecken (Abb. 25, 27, 49/B).

Dieser Umbau wurde wohl nicht vollendet. Zum Schluss des 15. Jahrhunderts wurde er von einem weiteren umfangreichen Umbau unter den Pfandherren v. Cimburk überschichtet. Einen Teil von diesem Umbau stellen die Räume vom hohen Wert mit Rippengewölben dar (Abb. 31, 35, 36, 40). Durch die Forschung bewies man, dass solche Gewölbe sich auch in weiteren Räumen befunden hatten (Abb. 19/C, Räume Nr. 25 und 26, möglicherweise auch 27 und 28). An die Außenfassade baute man zwei Risalite zu, einen über dem rechteckigen, den anderen vom halbrunden Grundriss (Abb. 49/C). Einen Teil vom Umbau stellten auch die wertvollen Gewände der Fenster- und Türöffnungen dar (Abb. 8, 9, 13, 14, 37, 39). Oben im Palas befanden sich die den Wehrgang oder das weitere Geschoss tragenden Holzkonstruktionen. Ihre Reste nehmen die historischen Fotos der Burg nach dem Brande 1931 auf (Abb. 44, 45, 46).

Im 16. Jahrhundert wurden die leichten Konstruktionen des obersten Geschosses durch die gemauerten mit einer Reihe kleiner Dachraumfenster ersetzt.

Große bauliche Eingriffe brachte das 17. Jahrhundert mit dem Abreißen eines Teils von spätgotischen Gewölben und ihrer Ersetzung mit Flachdecken herbei. Neu ausgebaut wurde ein großer Teil der westlichen Umfassungsmauer des Traktes, der ganze Trakt wurde gründlich renoviert.

Im 18. Jahrhundert ersetzte man die Flachdecken in den Räumen 25–28 mit Gewölben. Die letzten kleinen Umgestaltungen erfolgten in den 1950er Jahren.

ABBILDUNGEN

Als nicht anders angeführt, Fotos und Zeichnungen Radim Vrla 2012.

Abb. 1: Buchlov (Bez. Uherské Hradiště, Kr. Zlín). Gesamtansicht von Osten; hoher Block der Gebäude im rechten Teil des Komplexes bildet den Burgkern. Im linken Burgkern mit den größtenteils verputzten Fassaden ragt der Kapellenturm heraus als Aufbau über dem frühgotischen Torbau mit der prunkvollen Kapelle im Obergeschoss. Rechts, mit einem niedrigen Dach, der Nordtrakt mit Resten des östlichen spätromantischen Turms (s. Abb. 3/A), weiter rechts die östliche Nordtraktfassade mit einem Erker und dem in den 1950er Jahren abgerissenen Abortrisalit angeschlossen (s. Abb. 36). Foto vom Ende des 19. Jahrhunderts, Fotoarchiv NPÚ ÚOP (Regionale Facharbeitsstätte des Nationalen Denkmalinstituts) Brno.

Abb. 2: Buchlov, Burg, Burgkern, Orientierungsgrundriss vom Obergeschoss mit Auszeichnung der Lage des Nordtraktes (grau) und der anderen im Text erwähnten Burgteile. Als Unterlage wurde die aktuelle Ergänzung der Bauaufnahme verwendet, dem Autoren von der Burgverwaltung zur Verfügung gestellt.

Abb. 3: Buchlov, Burg, Wandabwicklung der Nordtraktfassaden mit Auszeichnung einzelner Partien (A–E) und der im Text erwähnten Details; Legende zur Farbenbezeichnung des vorausgesetzten Mauerwerkalters – s. Abb. 17.

Abb. 4: Buchlov, Burg, Sekundär verwendete architektonische Details in der südöstlichen Osturm-Eckarmatur, Ansicht von Südosten (s. Abb. 3/1).

Abb. 5: Buchlov, Burg, Osturm, Ostfassade mit der abgestuften unteren Partie, Ansicht von Osten (s. Abb. 3/A).

Abb. 6: Buchlov, Burg, Nordostfassade, links die Ostturmecke, rechts die Zwingermauer; oberhalb des Erkers der ehemalige Flügel nach der vermauerten

Öffnung(?), unten Konsolen nach einem weiteren, heute abgetragenen Erker (s. Abb. 1), Ansicht von Südosten.

Abb. 7: Buchlov, Burg, Nordtrakt, Nordostecke, Detail; in der Eckarmatur befinden sich die sekundär verwendeten älteren Architekturglieder.

Abb. 8: Buchlov, Burg; A – Bauaufnahme des Fenstergewändes vom Erker an der Nordostfassade des Nordtraktes; rechts Aufriss, links vertikaler Schnitt; B – Bauaufnahme des westlichen Rittersaalfensters, Außenseite; dunkelgrau gefärbte Flächen – Torso einer älteren Fensteröffnung. Außerhalb der Bildfläche befindet sich der barockzeitige Ausgußstein.

Abb. 9: Buchlov, Burg; 1 – Profilierung der Pfosten und vertikalen Trennstäbe von den spätgotischen Fenstern der Nordtraktaußenfassade; 1/A – Erker an der Nordostfassade, 1/B – östliches Rittersaalfenster; 2 – Bauaufnahme der Profilierung der Fenstergewändefragmente beim westlichen Rittersaalfenster; 2/A – horizontaler Profil des Fenstergewändepfostens, 2/B – vertikaler Profil des Fensterbankgliedes mit Trenngliedansatz, 2/C – zugänglicher Teil vom Fensterbankglied, Ansicht von oben – graue Fläche bezeichnet den Profil des Ansatzes des vertikalen Trennglieds.

Abb. 10: Buchlov, Burg, Außenfassade östlich vom rechteckigen Risalit, Detail der unteren Partie. Rechts der Sockel des rechteckigen Risalits (oberhalb des Gesimses befinden sich im Mauerwerk sekundär verwendete Architekturdetails, s. Abb. 12), weißer Pfeil links zeigt zum Torso des älteren im Grundriss vorspringenden Mauerwerks.

Abb. 11: Buchlov, Burg, Rechteckiger Risalit, Detail der Ziegelpartien am Ober- teil der östlichen und nördlichen Fassade, Ansicht von Nordosten.

Abb. 12: Buchlov, Burg, Rechteckiger Risalit, nördliche Fassade, Detail des unteren Teils oberhalb des Sockelgesimses, Ensemble von sekundär verwendeten Architekturgliedern, Ansicht von Norden.

Abb. 13: Buchlov, Burg, Östliches Rittersaalfenster; über dem Sturz deutlicher älterer Ziegelturbo; Ansicht von Norden.

Abb. 14: Buchlov, Burg, Nordwestlicher Teil des Nordtraktes (s. Abb. 3/D); unten, unter der verputzten Fläche außerhalb der Bildfläche Zwingereingang; über ihm die horizontale, das obere, jüngere Mauerwerk abtrennende Fuge, oben eine Mauerhauptanomalie unter dem Mauerwerk mit den Dachraumfenstern, rechts eine deutliche vertikale Baufuge (Abb. 3/E), darunter Aborttürmchen und Torso des runden Risalits (rechts), Ansicht von Norden.

Abb. 15: Buchlov, Burg, 1 – Bauaufnahme des Fenstergewändes im Ostturm-Obergeschoss (westliche Mauer); 1/A – Aufriss von Westen, 1/B – horizontaler Profil des linken Gewändepfostens; 2 – Bauaufnahme des Fenstergewändetorsos bei der Nordwestecke des Nordtraktes; 2/A – Aufriss (grau – Verlauf der beigegefügtten Brüstungsmauer des Balkons), 2/B – horizontaler Profil des Pfostens, 2/C – vertikaler Fensterbankprofil.

Abb. 16: Buchlov, Burg, Nördlicher Burgekerntrakt, Westfassade mit dem eingeschossigen Zubau der Speiseanrichte im Vordergrund, Ansicht von Westen.

Abb. 17: Buchlov, Burg, Grundrisse der einzelnen Burrgeschosse mit vereinfachter Bezeichnung des vorausgesetzten Mauerwerksalters; als Unterlage wurde die aktuelle Ergänzung der Bauaufnahme verwendet, dem Autoren von der Burgverwaltung zur Verfügung gestellt; A – Keller, B – Erdgeschoss, C – 1. Obergeschoss, D – 2. Obergeschoss (Raum im Ostturm), E – Grundrisschema des Dachraums (Nummerierung dem Text gemäß). Legende: 1 – das seit der 1. Hälfte des 13. bis Anfang des 14. Jahrhunderts erbaute Mauerwerk, 2 – gotischer Umbau (bis 2. H. d. 15. Jh.), 3 – zwei nachfolgende gotische Umbauphasen (Ende d. 15., Anfang d. 16. Jh.), 4 – Mauerwerk um die Mitte d. 16. Jh., 5 – 17. Jahrhundert, 6 – 18. Jahrhundert, 7 – spätere Umgestaltungen, 8 – Felsenuntergrund (Keller), 9 – Mauerwerk über dem Dachraumfußboden (außer der nördlichen Dachbodenmauer), 10 – nicht erforschtes Mauerwerk.

Abb. 18: Buchlov, Burg, A – Ostturm, Südmauer, Bauaufnahme der Abortnische und des schartenförmigen Fensterchens im Dachraum; oben – Aufsicht von Norden, unten – horizontaler Schnitt, B – Bauaufnahme der Nische in der Kellerostwand; oben – Aufriss von Westen, unten – horizontaler Schnitt über den Oberteil der Nische mit der Sturzplatte (Strichlinie – Grundriss des Nischenbodens); 1 – Verputzung „vor dem Brand“, 2 – Schnitt durch das Mauerwerk, 3 – Mörtelflächen mit Holzabdrücken, 4 – Metallreste, 5 – Umriss der als Nischensturz verwendeten Platte, 6 – erhaltene Holzteile.

Abb. 19: Buchlov, Burg, A – Raum Nr. 11, Bauaufnahme des Eingangsportals, Ansicht von Westen; punktiert – Mörtel, schraffiert – Oberfläche mit Spuren nach dem Abbrechen, gestrichelt – die für das Toreinfassen umgestalteten Flächen, B – horizontaler Profil des linken Pfostens, C – vertikaler Gewändescheitelprofil.

Abb. 20: Buchlov, Burg, Raum Nr. 11, linker Portalpfosten, Sockeldetail.

Abb. 21: Buchlov, Burg, Raum Nr. 13, Südwall, Detail des Durchbruchs, Pfeil zeigt zum Deckenbalkenlager, Ansicht von Norden.

Abb. 22: Buchlov, Burg, Raum Nr. 14, linker Türpfosten, Sockeldetail mit dem abgerundeten Abfasungsauslauf und einem Steinmetzzeichen, unten Holzschwelle; Ansicht von Südosten.

Abb. 23: Buchlov, Burg, Raum Nr. 17, Bauaufnahme des Gurtbogens;

A – Blick von Norden, 1 – beschädigte Steinoberfläche, 2 – Mörtel, 3 – sekundäre, feinere Bearbeitung, 4 – sekundäre, gröbere Bearbeitung, 5 – spätromanische Blöcke, b – vertikaler Profil der Stoß- (Seiten-) Fläche des spätromanischen Blocks.

Abb. 24: Buchlov, Burg, Bauaufnahme des Gewölberippenprofils; A – Profil der Rippe im Raum Nr. 21, B – Profil des im Lapidarium der Burg aufbewahrten Formziegels.

Abb. 25: Buchlov, Burg, Raum Nr. 22, linker Pfostensockel vom Sattelportal des Durchgangs zum gehobenen Aborterker, Detail; unter dem ursprünglichen Abfasungsauslauf verläuft eine vertikale Ritze, die andeutet, dass die Abfasung später bis zur Schwellenhöhe gezogen werden sollte.

Abb. 26: Buchlov, Burg, Rittersaal (Raum Nr. 24), Gesamtblick nach Westen hin.

Abb. 27: Buchlov, Burg, Raum Nr. 24, Bauaufnahme der Pfosten vom Paar der Portale; A – Eingang in den Raum Nr. 25, B – Eingang in den Hoftrakt.

Abb. 28: Buchlov, Burg, Fenstergewände in der Südmauer des Raums Nr. 25, Blick vom Hoftrakt zu, Ansicht von Südosten.

Abb. 29: Buchlov, Burg, Dachraum, westliches Mauerhaupt der Mauer zwischen den Räumen 24 und 25 im Obergeschoss; weiße Pfeile zeigen zu den Resten der Innenraumverputzung an einem Paar der Gewölbestirnen, schwarzer Pfeil zur waagerechten Kant, die die Fläche der späteren Putzflächen abschließt, die mit der flachen Decke über dem Raum Nr. 25 zusammenhängen; Blick von Westen.

Abb. 31: Buchlov, Burg, Dachraum, Detail des nordwestlichen Mauerhauptes der die Räume Nr. 26 und 27 im Obergeschoss trennenden Mauer; weißer Pfeil zeigt zum Fragment der Verputzung der Gewölbestirn mit Gewölberesten, Blick von Süden.

Abb. 32: Buchlov, Burg, Dachraum, historisches Lichtbild nach dem Brand 1931, Ansicht von Süden; rechts von der destruierten Partie bei der westlichen Mauer des rechteckigen Risalits ist die mehrschichtige Konstruktion deutlich, das rechte Mauerhaupt ist wohl verputzt. Beim Fuß der linken Seite sieht man einen Abdruck nach dem horizontalen Balken – der Verlauf der Holzkonstruktion ist weiter bis zur nordwestlichen Ecke im Hintergrund sichtbar. Um das kleine Fenster im Durchblick (rechts von der Ecke) laufen zwei symmetrisch situierte dunklere vertikale Bänder, wohl wieder Spuren nach Holzkonstruktionen. Weiter rechts an der Außenwand deutliche horizontale dunkle Linie (Mauerwerk ohne Verputzung). Im Vordergrund von der Risaliteingang ein Haufen Schutt vom eingestürzten Mauerwerk, überwiegend mit den hohen Ziegeln mit Fingerabdrücken. Foto 1931, Fotoarchiv NPÚ ÚOP in Brno.

Abb. 33: Buchlov, Burg, Nordflügeldachraum, nordöstlicher Teil der Umfassungsmauer; Blick von Westen (gleiche Kameraposition wie die Abb. 2 und 4); rechts Durchblick ins Risalitinnere, unten die Trennmauer zwischen den Partien C und D. In der unteren Mauerpartie deutliche verbrannte Reste und Abdrücke der horizontal liegenden Balken mit der Außenseite in der Wandebene. Über den Balken lokal deutliche regelmäßig angebrachte Lager nach den quergelegten Balken. Ähnliche Holzspuren sind auch in der dem Risalit näheren Partie; der horizontale Balken ist da niedriger gelegt. An den Fensterstürzen ist es sichtbar, wie sie bis in die Außenfassade durchgebrannt haben. Foto 1931, Fotoarchiv NPÚ ÚOP in Brno.

Abb. 34: Buchlov, Burg, Nordflügeldachraum, Ansicht der nordwestlichen Seite des Burgekernhofs von Südosten; links oben Westturm-Nordostecke, rechts die anschließende Dachraumaußenmauer. Unter den Fensteröffnungen horizontaler unverputzter(?) Mauerwerkstreifen mit Querbalkenlagern. Ganz rechts das Mauerhaupt selber Mauer – ohne Spuren nach diesen Öffnungen(!). Foto 1931, Fotoarchiv NPÚ ÚOP in Brno.

Abb. 35: Buchlov, Burg, Detail des Stützpunktes zwischen der Ostturm-Nordwand (rechts) und der Nordtraktwand. Rechts die Armatur der Turmnordostecke, links Reste der Verputzung des Turmes, unter das angemauerte Nordtraktmauerwerk (Ansicht von Nordwesten).

Abb. 36: Buchlov, Burg, Bauaufnahme von zwei Gewölbekonsolen, die im Lapidarium der Burg aufbewahrt sind; A,B – Vermessung der oberen Kante der Glieder; unten – orthogonale Fotografie der Konsole A.

Abb. 37: Buchlov, Burg, Hypothetische Rekonstruktion der Gestalt des Nordtraktes in verschiedenen Ausbaustadien, Axonometrie-Ansichten von Nordosten; Als Unterlage wurde die Fotografie des plastischen Burgmodells, das den Zustand der Burg vor den Arbeiten in den 1950er Jahren darstellt, verwendet (Modell in der einleitenden Exposition der Burg ausgestellt). A – Anfang des 14. Jahrhunderts (die Silhouette der Burg beherrscht das Paar von wohl spätromanischen Türmen, an der Nordseite der Palastrakt, möglicherweise mit einem Arkadengang an der Hofseite ausgestattet); B – 2. Hälfte des 15. Jahrhunderts (der Ostteil ganz neu ausgebaut, Ostturm niedriger gemacht, sein Ostteil neu ausgebaut und wird zu einem Teil des Palasneubaus an der Ostseite des Traktes); C – Zustand um die Wende des 15. und 16. Jahrhunderts (die offenbar nicht vollendete vorherige Etappe wird wieder radikal umgebaut um in den neuen aufwändigen spätgotischen Trakt eingegliedert zu werden; D – 20. Jahrhundert.

(Übersetzung J. Noll)